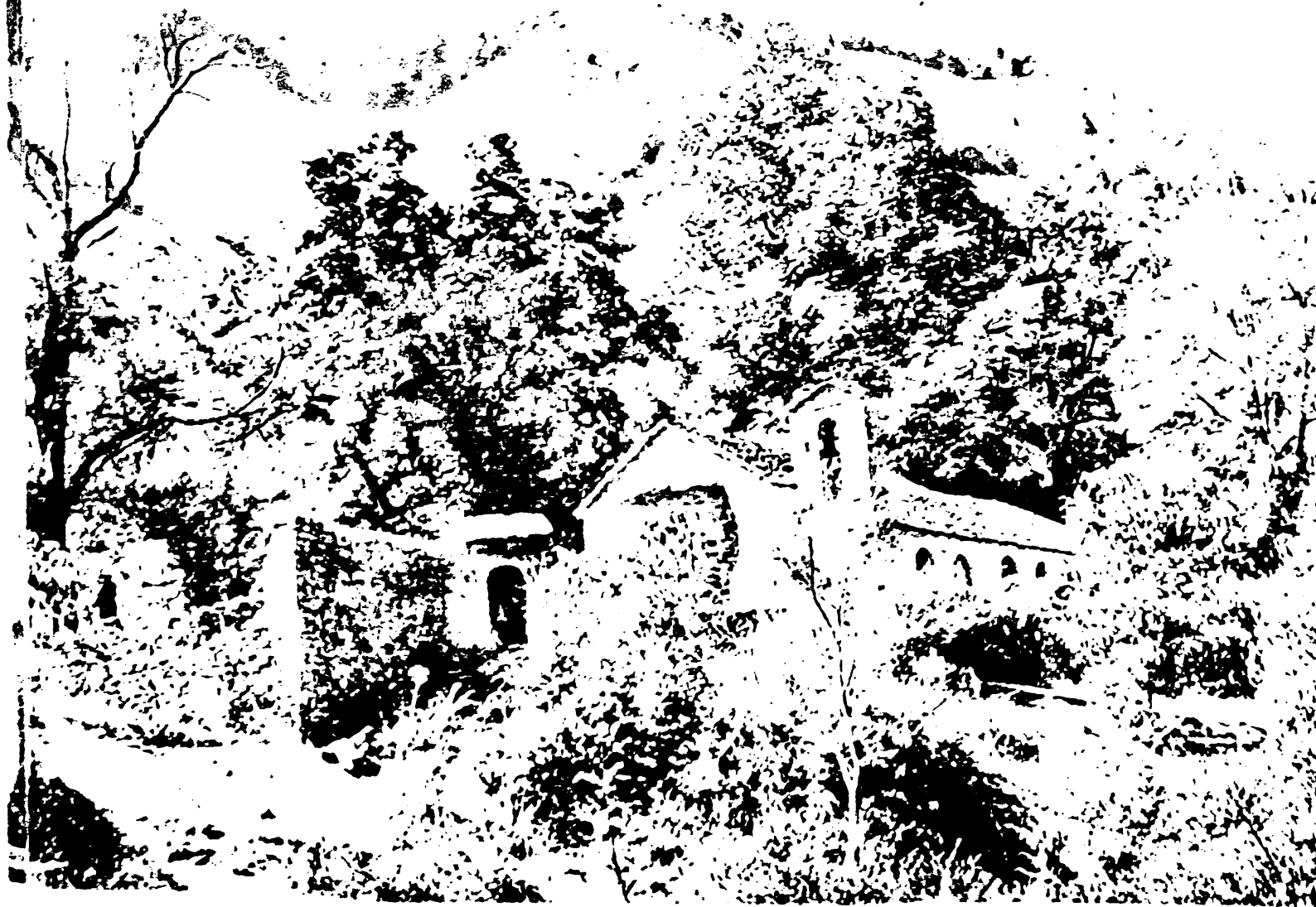

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1974	ΤΕΥΧΟΣ 158	ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1989	Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ 36.21 651 - 63 99.783
--------------------------	---------------	-------------------	---

Ίατρού Δημητρίου Καμαρούλια, Μονή Δραμεσών, Γέννηση Θεοτόκου, έπαρ-
χίας Δωδώνης.

ΑΘΗΝΑ 1989

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

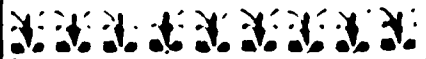
ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ ΛΙΑΜΠΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

(ΕΙΣΔΟΧΗ)
ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
1976

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΙΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

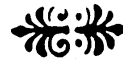
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ (1974)

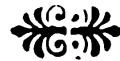
Β Ρ Α Β Ε Υ Σ Η

Η «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» βραβεύθηκε από:

- Ακαδημία Αθηνών
- Ιστορ. & Εθνολ. Εταιρεία Ελλάδος
- Πανηπειρ. Συνομοσπονδία Ελλάδος
- Ροταριανό Όμιλο Αθηνών-Βορρά

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
Αλέξ. Χ. Μαμμόπουλος
Τερψιθέας 64 - 153 41 Αγ. Παρασκευή
Τηλ. 6399.783

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερ. δρχ. 1500
Εξωτερ. δολ. 30
Συνδρομές - εμβάσματα με ταχυδρ. επιταγή
στη διεύθυνση:

«Ηπειρωτική Εταιρεία»
Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 Αθήνα.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ
ΙΔΡ. 1974

ΤΕΥΧ.
158

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1989

Γραφ.: Μαυρομιγάλη 7 · 106.79 Ἀθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Γαλάτ. Μπαλτά. Καρδούλα μου (ποίημα)	521
Χαρίση Χ. Γιάκη. Ὁ συνταγματάρχης Μαρδοχαῖος Φριζῆς	523
Κώστα Ι. Παππά. Ὁ πόλεμος 1940—41	526
Κωνστ. Α. Διαμάντη. Ἐλεγείο	530
† Λέοντα Ι. Μελά. Χρόνια παιδικά, χρόνια τῆς νιότης, χρόνια περασμένα (ἀναμνήσεις)	534
* Ἀλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Μιά κατάρα τῆς Ἀθηνᾶς στή λαϊκή παράδοση	538
Γεωργ. Γ. Κωστούλα. Μοιρολογίστριες καί μοιρολόγια	542
Γιάννη Πινδέα. Αἱ πληγαί τοῦ Ἑπειώτου χωρικοῦ (Ἀπάνθισμα ἀπό τόν Τύπο τοῦ περασμένου αἰώνα)	544
* Ἄνδρ. Καρζῆ. Ἡ δικαίωση τοῦ Ν. Κονεμένου	555
Α. Χ. Μ. Εἰκοσιτετράωρο ταξίδι	557
* Ἐρμῆ Θ. Μουδοπούλου. Οἱ ἐν Τρανσυλθανία Ἕλληνες	558
* Ἀντωνίου Βενέτη. Ἑπειώτες καθηγητές Ἀνωτάτων Πνευμ. Ἰδρυμάτων	564
Γεώργ. Κούνδουρος. Γιατί δέν γέγονταν παπάδες	565
* Ἑπειρ. Πένθη. Γιώργ. Τζαβέλλας	567
* Ἑπειρ. Πνευμ. Ζωή καί Κίνηση	569
Βιβλιοκρίσιες	570
* Ἐσωτερική Ζωή καί Κίνηση	573

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :
Γ. Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

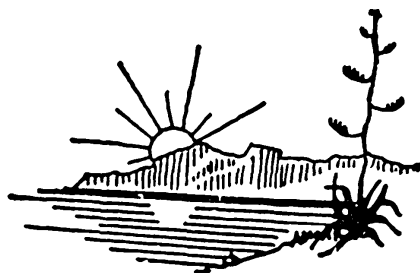
ΚΑΡΔΟΥΛΑ ΜΟΥ

Καρδούλα μας, καρδούλα μας
μικρό μας αγγελούδι
ἦρθες με τ' ἄνθη του Μαρτιοῦ
το πρώτο εσύ λουλούδι.

Ρόδο, κρινάκι γιασεμί,
ποιά λέξη σου ταιριάζει;
Ἡ λουλουδένια σου μορφή
σαν ὄνειρο φαντάζει.

Ὁ ερχομός σου γράφτηκε
στης Ἴριδας τὰ τόξα.
Ποτέ δέν ἔφτασε Ἄνοιξη
που νάχει τέτοια δόξα.

ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΜΠΑΛΤΑ

Λιουντζιώτικη οικογένεια. 'Ο Ιατρός Βασ. Παπαεσαγγέλου με τή σύζυγό του τὸ γένος Χαρίτου ἀπὸ
Νίσβαν Ζαγοριᾶς καὶ ἡ οικογένεια Φ. Σταύρου.

Ὁ Συνταγματάρχης Μαρδοχαῖος Φριζῆς καὶ ὁ ἥρωϊκὸς θάνατός του

ΤΟΥ Χ. Σ. ΓΙΑΚΗ

Ἄξιος της πατρίδας Ελλάδας και της τιμῆς και αρετῆς του Ἑλληνοεβραῖος Συνταγματάρχης Μαρδοχαῖος Φριζῆς.

Ἡ «Εύανδρος Ἑπειρος» δεν ἔχει την τιμὴ της γέννησης, ἀλλὰ την τιμὴ του θανάτου του επιφανούς ἀνδρός. Γεννήθηκε στη Χαλκίδα, ἀλλὰ πολιτιγραφήθηκε Ἑπειρώτης και Πανέλληνας, γιατί πολεμώντας ἥρωϊκά στην κεραυνοβόλα προέλαση του στρατοῦ μας στα εδάφη της Βορείου Ἑπείρου ἄφησε την τελευταία του πνοή στην Ἑπειρό μας, κάπου ἐκεῖ στην Πρεμετή, στις 5 Δεκ. 1940 και το ἀκούραστο κορμί του τρομεροῦ «Συνταγματάρχη», ὅπως τον ἀποκαλοῦσαν οι Ἴταλοί, κατακάλυψε το κατάλευκο χιόνι.

Πτυχιούχος της Νομικῆς Σχολῆς του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ο Μαρδοχαῖος Φριζῆς δεν αισθανόταν καμιά ἔλξη ἀπὸ τον αστικό και τον ποινικό κώδικα. Αυτός ἤθελε δράση, ἀγῶνες, πορείες, τον καπνὸ της μάχης, ὅπως τον ἔζησε μαθητῆς και φοιτητῆς στους ἐνδοξους βαλκανικούς πολέμους, που διπλασίασαν την πατρίδα μας κι ἔκαναν «μιάν Ελλάδα σεβαστή στους φίλους και τρομερή στους ἐχθρούς».

Ἐτσι ο δικηγόρος Φριζῆς κατα-

τάχτηκε στο στρατό με το βαθμὸ του λοχία και ὕστερα ἀπὸ σύντομη φοίτηση στη σχολὴ Ουλαμοῦ πήρε το βαθμὸ του ἐφεδρου Ἀνθυπολοχαγού. Πολέμησε στο Μακεδονικό Μέτωπο, στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο και πήρε προαγωγή «ἐπ' ἀνδραγαθία», γι' αὐτό και σύντομα ἔφτασε στο βαθμὸ του λοχαγού.

Γενναία ἐπίσης πολέμησε στη Μικρασιατική ἐκστρατεία και στην κατάρρευση του μετώπου συνελήφθη αιχμάλωτος στις 22 Αυγούστου 1922. Δεν δέχτηκε την ὑπὸ ὄρους ἀπελευθέρωσή του, που εἶχε πετύχει ἡ Ἰσραηλιτική Κοινότητα Σμύρνης. Παρέμεινε ἐπὶ ἓνα ἔτος αιχμάλωτος και συμμαρίστηκε την τύχη ὅλων των ἄλλων ἀξιωματικών και μαζί με αὐτούς ἐπανήλθε στην πατρίδα και στις τάξεις του στρατοῦ μας, ἀπὸ τον οποίο ἤθελαν να τον ἀπομακρύνουν οι Τούρκοι με την προσωπική του ἀπελευθέρωση.

Απὸ το 1923 ἔζησε τις δύσκολες στιγμές της ηττημένης πατρίδας μας, τις προσπάθειες για ἀποκατάσταση των προσφύγων, τις ἀγωνίες και τους ἀγῶνες για ἀναδιοργάνωση και ἀναβάθμιση του Ἐθνικοῦ μας θίου, που ὅμως δεν στέφθηκαν ἀπὸ ἐπιτυχία. Και ἀσφαλῶς ἀξιω-

ματικοί σαν το Φριζή θα καταδίκασαν μ' όλη τη δύναμη της ψυχής τους τη συνταγματική εκτροπή και την ταπείνωση του περήφανου λαού μας.

Το στρατιωτικό του καθήκον έφερε το Συνταγματάρχη Φριζή Διοικητή στο Φιλιάτι, στο στρατιωτικό Τμήμα δηλ. που είχε αναλάβει την υπεράσπιση του τομέα Θεσπρωτίας, στο σημερινό 628 Τάγμα Προκαλύψεως Φιλιατών και ύστερα στο Δελβινάκι. Εδώ τον ήυρε διοικητή και η μερική επιστράτευση που έγινε τον Ιούνιο 1940 με τα ξένοιαστα ξεφαντώματα των επιστρατευμένων ηπειρωτόπουλων στο χάνι Δελβινάκι. Εδώ τον ήυρε επίσης και η μεγαλύτερη επιστράτευση που έγινε μετά τον τορπιλλισμό της Έλλης το δεκαπενταύγουστο 1940. Και τα μηνύματα από τα φυλάκια για μετακινήσεις Ιταλών προς τα σύνορά μας. Ο διοικητής Τζανίνι στην ημερήσια διαταγή της 26ης Οκτωβρίου προς τη Μεραρχία του είχε μιλήσει απερίφραστα, για επιχείριση καταλήψεως της Ηπείρου: «Η στιγμή επέστη και θα κάνουμε να ανατείλει η δόξα της Φερράρα. Αξιωματικοί, οπλίται, μελανοχίτωνες προσηλούμεν το βλέμμα προς την Ήπειρο...», δεν άφηναν καμιά αμφιβολία ότι επίκειται η επίθεση και ο υπέρ πάντων αγώνας, για τον οποίο είχε τους στρατιώτες του πανέτοιμους ο μπαρουτοκαπνισμένος γενναίος Ελληνοεβραίος Διοικητής.

Και το πρωϊνό εκείνο, που περόνιαζε η υγρασία και η ομίχλη ήταν πυκνή στο Χάνι Δελβινάκι, ο Μαρδοχαίος Φριζής πήρε το αναμενόμε-

νο μήνυμα όχι με έκπληξη, αλλά με αγανάκτηση και ορκίστηκε άμυνα μέχρις εσχάτων και εκδίκηση. Και το ίδιο πρωϊνό στην περιοχή Βρυσχωρίου έπιασε τους πρώτους Ιταλούς αιχμαλώτους.

Και το στρατιωτικό ημερολόγιο του Υποτομέως Δελβινακίου αναγράφει τις εξής επιτυχίες. Στις 10 Νοεμβρίου το απόσπασμα Φριζή κατέλαβε το Παλιονέρι, στις 20 Νοεμβρίου τη Μελισσόπετρα. Στις 23 Νοεμβρίου κατέλαβε την Τσάρποβα, έπειτα από σφοδρό αγώνα. Στις 24 Νοεμβρίου κατέλαβε το χάνι Μέρτζανι. Στις 26 Νοεμβρίου έφτασε στον ποταμό Λογγαρίτσα και τον πέρασε. Στις 28 Νοεμβρίου εκινήθη προς το ύψωμα 900 επί του Μάλι - Μπάρδας, όπου συνάντησε ισχυρή αντίσταση. Στις 29 Νοεμβρίου κατέλαβε τα υψώματα Νόβο - Σέλα και Τρεμίσι και προωθήθηκε προς τον ποταμό Λούμνιστα μέχρι της γραμμής Κοσσόβα - Καρδαμίτσι. Την επομένη συνέλαβε 200 Ιταλούς αιχμαλώτους. Στις 4 Δεκεμβρίου κατέλαβε την Χοτόβα το χωριό καταγωγής του Απ. Αρσάκη και το Μάλι Μπάρδα. Για τούτα τα λαμπρά, αστραπιαία κατορθώματα δέχεται τα τηλεγραφικά συγχαρητήρια του βασιλιά Γεωργίου και της στρατιωτικής ηγεσίας και προάγεται τηλεγραφικά σε Συνταγματάρχη, ο Αντισυνταγματάρχης Φριζής (που τον ονομάσαμε με την τοποθέτησή του ως Διοικητή Δελβινακίου μαζί με τους στρατιώτες του και τους αξιωματικούς του Συνταγματάρχη), όπως άλλωστε συνέβη και με τις περισσότερες από τις

προηγούμενες προαγωγές του.

Στις 5 Δεκεμβρίου ευρίσκεται σε προκεχωρημένα τμήματα της περιοχής Πρεμετής. Ξαφνικά εμφανίζονται από δυο κατευθύνσεις σμήνη Ιταλικών αεροπλάνων, που γνώριζαν ότι εκεί δεν υπήρχε αντιαεροπορική άμυνα. Βομβαρδίζουν και πολυβολούν από χαμηλό ύψος. Και ενώ διέταξε τους άνδρες να πέσουν πρηνείς στα ορύγματα, ο ίδιος ο Φριζής παρέμεινε έφιππος περιφερόμενος παντού για να διαπιστώσει, αν οι άνδρες του είχαν καλά προφυλαχθεί. Εκεί τον πέτυχε θραύσμα οβίδος και ριπή πολυβόλου και τον άφησε νεκρό.

Τέτοιος υπήρξε ο Φριζής τον οποίο κρατούν ζηλότυπα στην αγκαλιά τους τα βορειοηπειρωτικά θυνά σαν για να δοξάζονται από την δόξα του, σαν για να ψηλώνουν από το μεγαλείο της ατρόμητης ψυχής του.

Ο Κώστας Αθάνατος σε ανταπόκρισή του στην εφημερίδα «Βραδυνή» αναφέρεται στην έξοχη στρατιωτική του καριέρα και στον απάραμλλο ηρωισμό του και καταλήγει ως εξής: «Ποτέ του δεν ανακατώθηκε σε πολιτική κίνηση. Δεν έβλεπε παρά την Ελλάδα αυτός. Το στρατώννα του και το σπίτι του, τους δυο βωμούς. Και η μέθη του ο πόλεμος».

Ο Σπύρος Μελάς σε ανταπόκρισή του από το μέτωπο στην «Εστία» της 31ης Δεκεμβρίου 1940 τονίζει χαρακτηριστικά: «Αυτός ο άνθρωπος δεν ήξερε τι θα πει πλευροκό-

πηση, δεν καταδεχόταν τις κυκλωτικές κινήσεις. Συνέχιζε την φοβερή παράδοση του Βελισσαρίου και του Ιατρίδη. Δεν ήξερε παρά την κατά μέτωπον επίθεση μέσ' τα όλα, πρώτος αυτός και καλύτερος καθάλλα στ' άλογο. Και ήταν Εθραίος... Ελάχιστα είχε γλυτώσει τόσες φορές απ' το θάνατο που πίστευε πως ποτέ δεν θα τον πάρει εχθρικό βλήμα. Έτσι, στο βομβαρδισμό έμεινε καθάλλα. Τον ικετούμε να φυλαχτεί.

— Δεν κατεβαίνω, απαντούσε, δεν τους κάνω αυτή την τιμή!

Μια βόμβα έπεσε, τέλος μπροστά του και τον χάσαμε απ' τα μάτια μας».

Έτσι σκοτώθηκε ο Συνταγματάρχης Φριζής, ήρωας της Ελλάδος, και το διηγούνται ως σήμερα οι συμπολεμιστές του, που σήκωσαν στους ώμους τους με ευλάβεια και στοργή το νεκρό του κορμί και το έθαψαν στο πεδίο της μάχης. Έτσι όπως ήταν με την στολή του κοκκινισμένη από το αίμα του και την κοιλιά ανοιγμένη. Και χριστιανός παπάς ευλόγησε αυτόν, έναν Εθραίο, γιατί ήταν ήρωας και αθάνατος νεκρός, που προμάχησε για την ελευθερία.

Ο Φριζής υπήρξε ο πρώτος ανώτερος αξιωματικός, που έπεσε μαχόμενος στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο.

Ας είναι αιώνια η μνήμη του και «ες αεί» ζωντανό το παράδειγμά του.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ 1940-41

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ Ι. ΠΑΠΠΑ

Ο χειμώνας στην Ήπειρο είναι βαρύς κι ανυπόφορος. Έρχεται νωρίς και είναι άγριος σαν τα κακοτράχαλα βουνά του.

Εκείνο το πρωινό της 28 του Οκτώβρη 1940 είχε για λίγο ξαστερέψει, σα νά 'θελε να γίνει όμοιο με την ψυχή μας, την ξάστερη, που είχε αποφασίσει: «Θάνατος στο Φασισμό».

Μόνο για λίγο. Και ξαναχάλασε πάλι κι έγινε ανυπόφορος ο καιρός. Μπουμπουνητά συνταράζουν το στερέωμα. Αστροπελέκια κι αστραπές διασχίζουν τον ουρανό.. Και το νερό πέφτει δαρτό με λύσσα να πνίξει τη γη...

Μέσα στο υγρό και φοβερό σκοτάδι εκεί πάνω στα φυλάκια ακούστηκε ξαφνικά ο συναγερμός: «Στα όπλα!!» Κι ο αντίλαλος πλατάγισε και σπάθισε τη νύχτα:

«Αξιωματικοί... Στρατιώτες στα όπλα...».

Η γη της Ηπείρου χτυπιέται κατάσαρκα κι άνανδρα στα σπλάχνα της και βογγάει μαχαιρωμένη. Το μέτωπο φλογίζεται. Κατακόκκινος ο ορίζοντας. Το πυροβολικό του εχθρού, οι πρώτες οβίδες. Στη θλιβερή αντιφεγγιά του χαλασμού ο τόπος τρέμει ολόκληρος.

Κι ύστερα η εισβολή. Από τις Δρυμάδες, από τη Μέρτζανη, από την Κακαβιά, από την Κονίσπολη.

Στην Κακαβιά οι άντρες του φυ-

λακίου συμπύσσονται. Τα φασιστικά τμήματα σε πυκνές φάλαγγες και σε παράταξη πορείας προχωρούν στοχεύοντας την καρδιά της Ηπείρου, τα Γιάννενα.

Τελευταίος εγκαταλείπει το φυλάκιο ο λοχίας, χωρίς να σβύσει το φανάρι, που έκαιγε με πατρέλαιο. Οι «γενναίοι» του Μουσολίνι χρειάστηκε να το χτυπήσουν με πολυβόλα και όλμους δυό φορές. Μα το άδειο φυλάκιο δεν παραδινόταν. Και τότε το ξαναχτύπησαν με καταιγιστικά πυρά. Καμιά φωνή δεν ακούγεται και φοβούνται παγίδα. Φωνάζουν: «Παραδοθείτε, είστε περικυκλωμένοι...».

Η σπασμένη λάμπα είναι θουθή και οι αξιωματικοί διατάζουν έφοδο εφ' όπλου λόγχη.

Η λάμπα με το κομματιασμένο λαμπόγιαλο... παραδόθηκε....

.....

Τόν πόλεμο του 40—41 δέν τόν διάβασα στα χαρτιά, μήτε από μακριά τον αγνάντεψα.

Τόν είδα από κοντά, από κεί που άρχισε. Από το ξύλινο μπαλκόνι του σπιτιού μου εκείνο το πρωί το βροχερό και κρύο, είδα τα αεροπλάνα να σχίζουν ουρλιάζοντας τον ουρανό, τα κανόνια να ξερνούν φλόγες και αναμμένα σίδερα και τα παλικάρια του χωριού μου να ξεκινούν τραγουδώντας και χορεύοντας για το μεγάλο... πανηγύρι και

βούρκωσαν τα μάτια μου. Και παραπονέθηκα : «Αχ, θρε μανούλα. Γιατί δε με γένναγες ένα χρόνο πιο νωρίς;» Ήμουν και δεν ήμουν 20 χρονών.

Τον πόλεμο του 1940—41, αυτό το μεγάλο ΕΠΟΣ της δικιάς μας γενιάς, που έμεινε άγνωστος στις λεπτομέρειες και στις ζεστές του πτυχές, γιατί επισκιάστηκε από τα μετέπειτα γεγονότα, κατοχή - αντίσταση, Δεκέμβρης... Το μεγάλο αυτό κεφάλαιο της νεώτερης Ιστορίας μας το έζησα, το είδα και το θαύμασα.

Αυτός ο πόλεμος που άρχισε από μια κακόβουλη και ταπεινή πρόθεση και έγινε πηγή φρονήματος και ζωής, που αποκάλυψε την αξιοθρήνητη υποκρισία του αντίπαλου, φανέρωσε στον κόσμο ολόκληρο: Πως δεν είναι καθόλου δύσκολο ακόμη και ένας δυνατός να ταπεινώνεται και να γελοιοποιείται από τις ίδιες του τις πράξεις.

Αυτού του πολέμου γεύτηκα την ομορφιά και... χόρτασα την φρίκη.

Την ομορφιά την είδα στις ψυχές και τα μάτια των πολεμιστών μας. Στων γιαγιάδων και των κοριτσιών τα χέρια, που πλέκουν μάλλινα γι' αυτούς που κονταροχτυπιούνται στα παγωμένα βουνά. Στων μανάδων τα γελαστά πρόσωπα που σκάβουν και θερίζουν και μεγαλώνουν τα παιδιά. Στις Ήπειρώτισσες που ζαλώνονται τα κιθώτια με τα πυρομαχικά και τ' ανεβάζουν στις πιο ψηλές κι απάτητες κορφές. Στα ροζιασμένα χέρια των γερόντων, που απόμειναν και αρπάξανε του

ζευγά τα σύνεργα για το ψωμί της φαμιλιάς.

Έξω και πέρα απ' αυτά η φρίκη. Τίποτε άλλο.

Με φρίκη αγνάντεψα τα εχθρικά αεροπλάνα, να γκρεμίζουν σπίτια και σχολειά. Ανατρίχιασα στο σφύριγμα των κανονιών, στο σκάσιμο των οβίδων, στο κροτάλισμα των πολυβόλων.

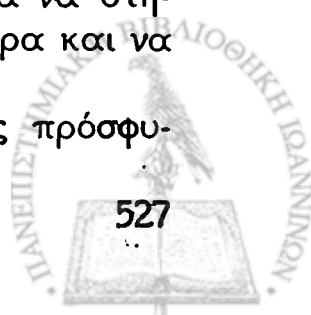
Γεύτηκα τον κίνδυνο, όταν δυό - τρείς φορές εθελοντής οδήγησα το 1ο Τάγμα Πολυβόλων σε κοντινές αποστάσεις. Είδα το χάρο με τα ίδια μου τα μάτια στις 18 του Νοέμβρη το πρωί 8 χλμ. έξω από τα Γιάννενα, όταν δέχτηκα κατακέφαλα μαζί με τους 30 στρατιώτες του Μηχανικού τις χοντρές σφαίρες των εχθρικών αεροπλάνων. Είδα να καίγονται οι στρατιωτικές αποθήκες στο Κάστρο στα Γιάννενα και πόνεσα πολύ, όταν αντίκρυσσα τα ερείπια της βομβαρδισμένης Ζωσιμαίας Σχολής, που έμαθα γράμματα.

Χαΐδεψα τα παγωμένα χέρια των φαντάρων μας. Τους ζέστανα στο τζάκι του σπιτιού μου και τους έδωσα ψωμί να χορτάσουν και ρακί να ζεσταθούν.

Στο Καλπάκι εκεί κοντά είδα τους πρώτους τραυματίες και αναστατώθηκα. Συγκλονίστηκα, όταν πιο πάνω στα Δολιανά αντίκρυσσα τους λίγους μας νεκρούς.

Στους ντελικάτους ώμους μου σήκωσα κι εγώ με τους χωριανούς μου κορμούς δέντρων, για να στηθεί στο Μαζαράκι η γέφυρα και να περάσει ο Στρατός.

Δέχτηκα τους πρώτους πρόσφυ-

γες των κοντινών χωριών και βοήθησα να στεγαστούν. Ύστερα πρόσφυγας κι εγώ όμοια μ' αυτούς μαζί τραβήξαμε πιά πέρα, να μας στεγάσουν άλλοι...

Κι όταν ο νικητής Στρατός μας γρήγορα έφτασε από την καρδιά της Ελλάδας στα σύνορα, στο πεδίο της μάχης κι άρχισε ο κατήφορος για τους... γενναίους του Ντούτσε, με πόση χαρά εκεί στο θρυλικό Καλπάκι, είδα να θάβονται τα γελοία όνειρα του Μουσολίνι...

Λίγο αργότερα από την πόρτα του σπιτιού μου, μέτρησα τους αιχμάλωτους Ιταλούς, που αργοδιάβαιναν το δύσκολο δρόμο θλιβεροί και σακατεμένοι βρίζοντας τον αρχηγό τους Ελληνοϊταλικά:

— «Πόρκο Μουσολίνι... Φασίστα μπάγαπόντο...».

Έτσι τον είδα και τον έζησα τον πόλεμο του 1940—41. Κι όμοια μεμένα οι αμέτρητοι κάτοικοι των συνόρων.

Εκείνος δεν ήταν πόλεμος. Ήταν ξεσηκωμός του Έθνους. Εγερτήριο. Δε φοβήθηκε, δε δειλίασε, δε λύγισε κανένας!

Όμοια μ' αυτούς που πολεμούν στο μέτωπο είναι κι όσοι απομένουν πίσω. Παιδιά, γέροντες, γυναίκες.

Γελοιοποιήθηκε στα βουνά και τα φαράγγια της μαρτυρικής Βορείου Ηπείρου και της Αλβανίας. Καταρρακώθηκε πιά μπροστά στα προχειροφτιαγμένα οχυρώματα του Καλπακιού. Ξευτιλίστηκε στις πλαγιές της Πίνδου. Ρεζίλεύτηκε από τη λόγχη των τσολιάδων, όταν οι...

Κένταυροι και οι... Αλπινιστές παραδίνονταν φωνάζοντας : «Μπέλα Γκρέτσια» κι έγιναν οι... λύκοι της Τοσκάνης οι... λύκοι που το σκάνε...

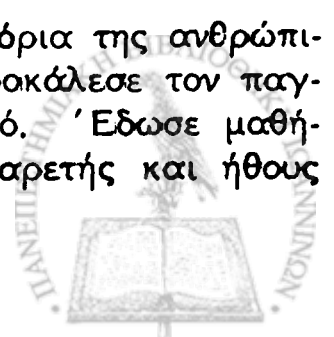
Ονειδίστηκε από εχθρούς και φίλους, όταν το τόσο λίγο πυροβολικό μας κονιορτοποιεί τις πυροβολαρχίες του, όταν τα πολλά και σύγχρονα άρματά του δεν περνούν το Καλπάκι, όταν τα 400 σύγχρονα αεροπλάνα δε βρίσκουν το στόχο τους, όταν όλα τα άτιμα και φοβερά σύνεργα του θανάτου, στάθηκαν ανίκανα, να φοβίσουν την Ελληνική ψυχή.

Ξυπόλητοι και πεινασμένοι και άοπλοι κάναμε τον πόλεμο του 40—41. Και νικήσαμε. Γιατί ήταν πόλεμος για το ψωμί, για το σπίτι μας, για την πατρίδα και τη λευτεριά, για τα Όσια και Ιερά μας.

Κι όταν οι Χιτλερικές Φάλαγγες, έσπευσαν να βοηθήσουν το γελοιοποιημένο συνεταίρο τους, ο ίδιος ο λαός μας ο φτωχός και πεινασμένος και τόσο περήφανος με τα στρατευμένα παιδιά του αντιμετώπισε παλληκαρίσια τις χιτλερικές φάλαγγες που έσπευσαν να βοηθήσουν το γελοιοποιημένο συνεταίρο τους εκεί στα οχυρά του Ρούπελ και του Μπέλες έγραψε καινούργιες σελίδες δόξας και παλικαριάς.

Πολέμησε παλικαρία τις δυό αυτοκρατορίες, προασπίζοντας με αυταπάρνηση την πατρίδα και τη λευτεριά του.

Ξεπέρασε τα όρια της ανθρωπίνης αντοχής. Προκάλεσε τον παγκόσμιο θαυμασμό. Έδωσε μαθήματα τόλμης, αρετής και ήθους

στους ψιζάσπιδες... Ζωντάνεψε τους Τριακοσίους. Ανέστησε τους Σαλαμινομάχους. Όμοιασε τους Μαραθωνομάχους. Επιβεβαίωσε τους θρύλους και τις παραδόσεις της Φυλής μας.

.....
Μα ως πότε...

«Η Ελληνική ψυχή άρχισε πια να μπαίνει στο βαρύ πένθος της Κατοχής. Στο μέτωπό της πάνω στα αίματα είχε σκαλώσει ένα κλωνάρι δάφνης...». Γράφει στο έργο του : «Εποποιία 1940—41» ο Άγγ. Τερζάκης. Μ' αυτό το κλωνάρι δάφνης ο πολύπαθος λαός μας, τώρα πιά πολύ φτωχός, ξυπόλητος και πεινασμένος, αρνητής της μοίρας του δε θα προσκυνήσει τους κατακτητές.

Πριν ακόμα σκουπίσει το αίμα και τα δάκρυά του. Πριν ξαποστάσει μια σταλιά και πάρει λίγη ανάσα. Πριν λογαριάσει τους νεκρούς, τους αδικοχαμένους, τις χήρες και τα ορφανά και τους ξεσπιτωμένους... Θα στήσει τα μετερίζια του ψηλά στα κορφοβούνια, σε πόλεις κάμπους και χωριά, παντού σ' όλη

τη χώρα. Θα συνεχίσει και πάλι τον πόλεμο με το σαμποτάζ και το αντάρτικο. Με την Εθνική του Αντίσταση. Με όλες του τις αντιστασιακές οργανώσεις. Με το Γοργοπόταμο και τις ανατινάξεις του. Με την πίστη στο δίκιο, που ψυχώνει την καρδιά και θεριεύει την ελπίδα.

Με τη φλόγα της καρδιάς του που δεν έσβησε ποτέ. Με τους αθάνατους νεκρούς του, που αναπαύονται στο Πάνθεο των Ηρώων κι ο απόηχος της τελευταίας τους πνοής αντλαλεί στ' αυτιά μας: «Κατάρα στον εχθρό...».

Ηλιούπολη, 2 Οκτ. 1989

Κάντε ένα δῶρο στους Πνευματικούς σας Φίλους. Μιά έτήσια συνδρομή (1500 δραχμῶν) στο Περιοδικό τῆς 'Εταιρείας. Θά τὸ θεωρήσουν ἕνα εὐχάριστο ξάφνιασμα. Καὶ ἡ 'Εταιρεία θά συνεχίσει τὸ 'Ηπειρωτικό τῆς ἔργο.

ΕΛΕΓΓΙΟ ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΗ ΔΗΜ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΚΩΝ)ΝΟΥ ΑΘΑΝ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

Φίλε μου παιδικέ, πού τόση αγάπη και ἀλληλοβοήθεια μᾶς σφιχτόδενε.

Ἄπο μικροὶ στὰ σπίτια μας, στὸ χωριό, στὸ σχολεῖο, γνωρίσαμε τὴ ζωὴ, περπατήσαμε στὴ φύση, πλάσαμε ὄνειρα, χαρήκαμε κουρασθήκαμε, πονέσαμε, γίναμε ἄντρες.

Νωρὶς ὅμως σκορπίσαμε γιὰ τὶς δουλειές μας, ζώντας καθέννας μακριά.

Κ' ἦρθε τὸ κακὸ στὸν τόπο μας καὶ μᾶς κάλεσε ἡ πατρίδα. Καὶ ἀνταμώσαμε πάλι. Στρατιῶτες μαζί δοκιμάσαμε στὶς μάχες τοὺς κινδύνους καὶ τὶς ταλαιπωρίες τοῦ πολέμου καὶ νοιώσαμε τῆς ζωῆς τὸν ὑπέρτατο πόθο.

Ὁ νοῦς, ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μας ἦταν πάντα στὴ νίκη, ἀλλὰ καὶ στὸ σπίτι καὶ στοὺς ἀνθρώπους μας.

Κι ὅταν, τραυματίας στὴ μάχη, στὶς 20 Δεκεμβρίου 1940, καρτεροῦσα τὸ θάνατο ἢ τὴν αἰχμαλωσία, μπροστὰ στὸ Τεπελένι, ξαπλωμένος στὰ χιόνια, ὄρες ἀτέλειωτες ὄσο νὰ νυχτώσει —, ἐσὺ μὲ πρόσεξες πού ἔπεσα λαβωμένος καὶ κρύφθηκες πιὸ πέρα καὶ μὲ ρώταγες μὲ ἀνησυχία: «πῶς εἶσαι;» καὶ σοῦ ἀπαντοῦσα μὲ δυσκολία ψιθυριστά: «θὰ πεθάνω!» καὶ μοῦ ἔλεγες: «κάνε κουράγιο ὄσο νάρθει τὸ σκοτάδι. Ἐλπίζω νὰ μὴ μᾶς πιάσουν. Ἐ-

γὼ γιὰ σένα κάθισα. Ἴσως καταφέρουμε νὰ ξεφύγουμε. Τοὺς βλέπω ἐκεῖ στὴν κορυφή, κινοῦνται πέρα - δῶθε καὶ θάζουν συρματοπλέγματα!».

Κι ὅταν ἦρθε ἡ εὐλογημένη ἐκείνη νύχτα, μὲ βοήθησες νὰ σηκωθῶ παγωμένος ἀπὸ τὸ χιόνι, — τὸ τραῦμα μου ἦταν διαμπερὲς στὸν τράχηλο—, πῆρες τὸ δικό μου ὄπλο γιὰ καλύτερο καὶ ἄφησες τὸ δικό σου χωρὶς κινητὸ οὐραῖο, ἔπειτα κρατώντας με ἀπὸ τὸ μπράτσο, βαδίζαμε σιγά - σιγά στὴ σκιά λόγω τῆς ἀνταύγειας τοῦ χιονισμένου βουνοῦ, περάσαμε μὲ χίλιες προφυλάξεις ἀπὸ μονοπάτι μέσα στὴ δασωμένη πλαγιά καὶ ἀγκομαχώντας φτάσαμε στοὺς δικούς μας.

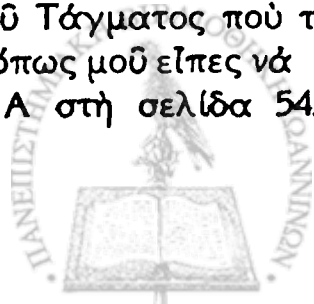
Ἔτσι γλυτώσαμε καὶ πάντα τὸ θυμᾶμαι μὲ εὐγνωμοσύνη, πού μ' ἔσωσες, καλέ μου, σωτήρα ἀνεκτίμητε, Βασίλη μου, εὐεργέτη μου. Μόνος μου πεσμένος στὰ χιόνια αἰμόφυρτος θὰ κοκκάλωνα.

Μὰ ἐγὼ μὲ τὸν καιρὸ γιαιτρεύθηκα, ὅσο ἦταν δυνατόν, καὶ μπόρεσα νὰ ζήσω, ἔστω καὶ μὲ ἀναπηρία.

Ἐσὺ ὅμως παρέμεινες, γλυκέ μου, πολεμώντας καὶ ὑποφέροντας τὶς κακουχίες.

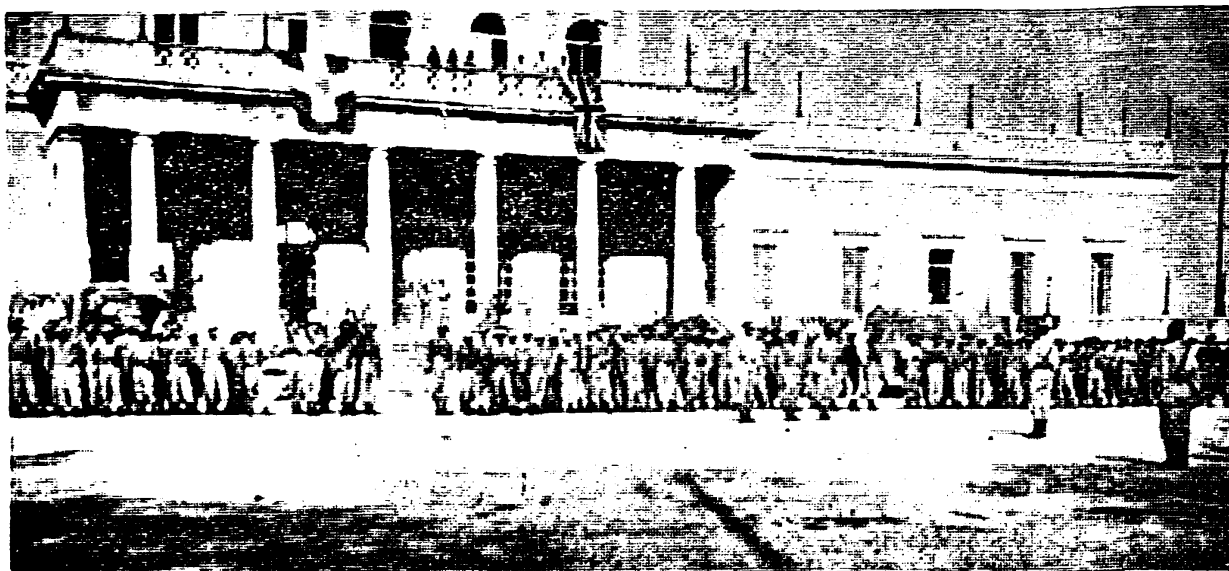
Ὁ γιαιτρός τοῦ Τάγματος πού τὸν παρακάλεσα, ὅπως μοῦ εἶπες νὰ σέ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 543)

Μ Ν Η Μ Η 40 - 41

ΜΝΗΜΗ ΘΡΑΣ. ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΥ

Τὸ ΙΙ Τάγμα τῆς Ἑλληνικῆς Ταξιαρχίας Ρίμινι παρατεταγμένο στὴν πλατεία τοῦ Δημαρχείου τῆς πόλεως πρὸς ἐπιθεώρησιν τὴν ἐπομένην τῆς ἀπελευθερώσεώς της ἀπὸ τοὺς Ναζί. Τὸ Ι καὶ ΙΙΙ συνέχισαν τὶς ἐπιχειρήσεις. Ἡ κυανόλευκος κυματίζει στὸν ἐξώστη τοῦ Δημαρχείου δίπλα πρὸς τὴν ἀγγλική.

(Ἰ' Ἀρχεῖο Ἰ. Ἀλ. Τσουκανέλη)

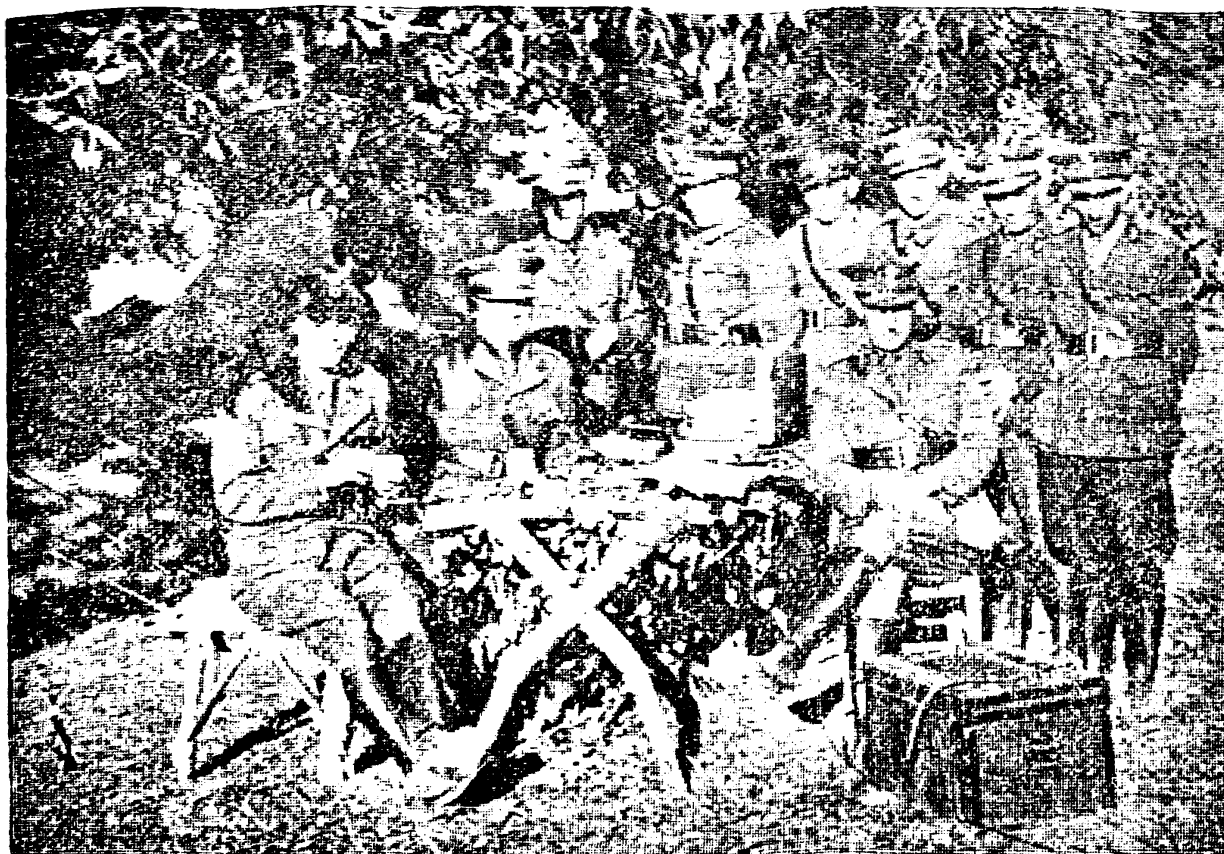

ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ Γ' Όρειου Χειρουργείου

Ό ρ θ ι ο ι: Τσούρας, Μπουσβάρας, (πνίγηκε άπαγόμενος ώς δμηρος στην
Ίταλία), Παπαλάμπρος (Διοικητής), Βακόλας, Παναγόπουλος. Κ α θ ι -
σ τ ο ί: Μπάζας, Τσουκανέλης, Σιωμόπουλος.

(Άρχείο Άλ. Τσουκανέλη)

ΜΝΗΜΕΣ ΤΟΥ '40

Τὸ Ἐπιτελεῖο τοῦ Τάγματος, πὸ συγκροτοῦσε τὶς παραμονὲς τοῦ πολέμου
στὰ Καρδαμίτσια (Δυτικὰ τοῦ ἀεροδρομίου Ἰωαννίνων). Ἀπὸ ἀριστερά :
Τσουκανέλης, Τσίτος, Ρίζος, Βακάλης, Γιαννῆς κ.ἄ.

(Ἀρχεῖο Ἀλ. Τσουκανέλη);

ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΝΙΩΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

* ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΑ Ι. ΜΕΛΑ

(Συνέχεια του προηγούμενου)

Πώς να ξεχάσω τὰ πανηγύρια στο νησί. Γεμάτες θάρκες πηγαίνονταν όλημερίς και τὰ καΐκια δέν πρόφθαιναν τούς Γιαννιώτες όπως ήταν τούς μήνες του καλοκαιριού και με σεληνοφώτιστες θραδιές ήταν μαγεία να περιφέρονται όλες εκείνες οί θάρκες και τὰ καΐκια γεμάτες κόσμο, γευόμενοι καρβίδες με σκορδαλιά και τραγουδώντας με κιθάρες και βιολιά. Ξεφάντωναν ως τὸ πρωί.

Ἐκείνη τὴν ἑβδομάδα τῶν τεσσέρα παιδιὰ τοῦ Τσελκάνωφ τοῦ Ρώσου Προξένου τὰ δυὸ τὰ μικρότερα ἔμεναν με τούς γονεῖς τους κι' ἔκαναν συχνὰ περιπάτους με γαϊδουράκια ωραιότατα σελωμένα.

Ἦταν τότε πού ὁ διευθυντὴς τῆς Βαλανείου Σχολῆς, ὁ Βουγᾶς, σάν ἄλλος Γέρο - Στάθης, ἔπαιρνε παιδιὰ ἀπὸ ὀρισμένες οἰκογένειες και σάν περιπατητικὸς φιλόσοφος μᾶς

ἔκανε περιπάτους μιλώντας μας διάφορα ἑπαγωγὰ. Ἐκείνη τὴν ἑβδομάδα ἀναφέρω τούς τρεῖς Δόξα, τούς Πέτρο, Κώστα και Σόλωνα, τὸν Κώστα Σπ. Σπέγγο πανέξυπνο ἀπὸ μικρὸ, τούς Βλαδίμηρο και Νίκο Λαζαρίδη και τὸν ἀδελφὸ μου Πάνο.

Ἦταν τότε πού πολλοὶ μαζί πηγαίναμε στὴ λιμνοπούλα, ὅταν και ἔμαθα κολύμπι κρυφὰ ἀπὸ τούς δικούς μου. Κάποτε πηγαίνοντας στο νησί πού τὰ κουπιά τραβοῦσε ὁ γεροδεμένος νησιώτης Διαμάντης, ὁ ἴδιος με τὸν ἀδελφὸ μου ριχτήκαμε ἀπὸ τὴν πλῶρη στ' ἀνοιχτὰ τῆς λίμνης. Ξεφωνητὰ τῆς μάνας μου κι ἀνησυχία στοὺς ἄλλους, ὥσπου μᾶς εἶδαν να ξαναμπαίνουμε στο καΐκι. "Ὅλοι σήμερα ἀθλοῦνται σ' αὐτὸ τὸ μοναδικὸ σπόρ. "Άλλες τότε οἱ ἀντιλήψεις.

Ἐκείνη τὴν ἑβδομάδα και στο ποδόσφαιρο δέν ὑστερούσαμε στα Γιάννινα, μπροῦ να πῶ, πὼς πρωτοπορούσαμε. Ἦ-

ταν περί τὸ 1915 ὅταν ἦλθε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου σπούδαζε στὸ ἐκεῖ ROBERT COLLEGE ὁ Ζιτσαῖος Κώστας Γύρας, ἕνας ἀθλητικὸς γιομάτος ζωντάνια ἄντρας. Ἦταν αὐτὸς ποὺ μᾶς γνώρισε τὸ FOOT-BALL και σὰν ἀρχηγὸς μὲ συνεπικουρο τὸν Βέλγο Μακὰ DE-POSSON εἶχαμε καταρτίσει ὁμάδα καὶ παίζαμε ἀπὸ τὸ 1915. Ἦταν αὐτὸ ἡ ἀρχή, ὥστε ὁ ΠΑΣ—Γιάννινα σήμερα νὰ ξεχωρίζει στὸν ἑλληρικὸ χῶρο.

Στὰ χρόνια τῆς Τουρκιᾶς δὲν εἶχε παύσει νὰ ὑπάρχει καὶ κάποια κοινωνικὴ κίνηση.

Κάθε χρόνο οἱ ἐκάστοτε Διοικητές, οἱ πασσάδες, καλοῦσαν σὲ δεξιώσεις (χορούς). Καλεσμένοι μὲ τοὺς ἄνδρες τοὺς ἦταν καὶ ἀρκετές κυρίες. Ἔτσι θυμοῦμαι καὶ τὴ μάνα μου καὶ τὴν ἀδελφὴ τοῦ πατέρα μου Μερόπη, ποὺ ἀργότερα παντρεύτηκε τὸ δικηγόρο Ἄθ. Στούπη, νὰ τουαλετίζονται καὶ νὰ ντύνονται ἀνάλογα μὲ τὴν περίσταση. Ἦταν γεγονὸς τῆς πόλεως. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε πὼς οἱ χοροὶ γίνονταν στὸ Διοικητήριον, ὅπου καὶ ἡ κατοικία τοῦ Πασσᾶ καὶ ὅπου σήμερα τὰ γραφεῖα τῆς VIII Μεραρχίας. Βέβαια δὲν λάμβαναν μέρος χανούμισσες. Ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ, πιθανὸν καὶ τὰ ἐγχώρια ὄργανα, ἔδιναν τὸ μπρίο γιὰ τὸ κέφι.

Στ' ἀρχοντικὸ τοῦ Χριστάκη Σακελλάριου, πατέρα τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα Ἄλεκου Σακελλαρίου, ποὺ εἶχε ἐκλεγεί καὶ Δήμαρχος τῆς πόλεως, κι' ἄς σημειώσουμε πὼς ἦταν ὁ μοναδικὸς

Χριστιανὸς Δήμαρχος στὰ Γιάννινα, γίνονταν χοροὶ καὶ μεγάλα γλέντια, γιὰτὶ ὁ ὠραῖος αὐτὸς ἄνθρωπος ἦταν καὶ μεγάλος γλεντζές. Εἶναι σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ὅπου κατοίκησε καὶ ὁ Ἐλευθερωτῆς διάδοχος Κωνσταντῖνος καὶ ὅπου ἀναγορεύθηκε καὶ βασιλᾶς (1913).

Ἄς μὴ ξεχνᾶμε πὼς στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς ἡ Ἡπειρος ἦταν ὁ πόλος ἑλξεως τῶν Μεγάλων δυνάμεων γιὰ τὰ συμφέροντά τους. Οἱ Αὐστριακοὶ καὶ Ἴταλοὶ ἐποφθαλμιοῦσαν τὸ χῶρο τῆς Ἡπείρου γιὰ ἐπέκταση τῆς Ἀλβανίας. Οἱ Ρῶσοι καὶ οἱ Γάλλοι ἤθελαν νὰ ἐμφανίζονται σὰν προστάτες μας, οἱ δὲ Ρουμάνοι τὸ εἶχαν στέκι γιὰ προπαγάνδα στοὺς Βλάχους. Ἔτσι εἶχαν ἰδρύσει καὶ προξενεῖα καὶ μάλιστα Γενικά. Στὸ Αὐστριακὸ καὶ Ἴταλικὸ προξενεῖο λειτουργοῦσαν καὶ ταχυδρομικὰ γραφεῖα. Ἦταν ἔτσι Πρόξενος γιὰ τὴν Αὐστρία ὁ BELINSCY — Μέγας μισέλλην — καὶ ποὺ πέθανε στὰ Γιάννινα πρὶν τελειώσει ὁ πόλεμος 1912—13, γιὰ τὴν Ἰταλία ἀρχικὰ ὁ Μελιέρι κι' ἀργότερα ὁ NOUVOLATI, γιὰ τὴ Ρωσία ὁ SCRIBALBIN κι' ἀργότερα ὁ Τσελκούνωφ, γι' αὐτὴ Γαλλία ὁ DUSSAP, ποὺ ἡ γυναίκα του μὲ τὸ ψευδώνυμο GUI — CHANTEPLEURE ἀποθανάτισε τὴν πολιορκημένη πόλη μὲ τὸ βιβλίον τῆς «LA VILLE ASSIEGEE». Γιὰ τὴ Ρουμανία ἀργότερα ὁ BOURLLEANO. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε πὼς ἐκεῖ ποὺ εἶναι σήμερα τὸ ξενοδοχεῖο «Παλλάδιον» ἦταν ἡ Ρουμανικὴ Σχολή. Ὅλοι αὐτοὶ ἔκαναν μεταξύ τους κοινωνικὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ μὲ

άρκετὲς Γιαννιώτικες οἰκογένειες. Στὸν Β' Εὐρωπαϊκὸ πόλεμο προστέθηκε καὶ τὸ Ἀγγλικὸ Προξενεῖο μὲ Πρόξενο τὸν Mr. GREC, πού εἶχε Ἑλληνίδα γυναίκα ἀπὸ τὸ Μοναστήρι.

Στὴν κοινωνικὴ κίνηση μποροῦμε νὰ συμπεριλάβουμε καὶ τοὺς ἑκάστοτε Ναζίριδες (διευθυντὲς) τῆς «REGIE DES TABACS OTTOMANS» ὅπως οἱ Αἰμ. Κάρταλης, Ἀλέξ. Μελχამές, THILIBARON DE—POSSON, πού κατὰ σύμπτωση καὶ οἱ τρεῖς τοὺς εἶχαν παντρευτεῖ μὲ πρωτεξαδέλφες τοῦ πατέρα μου, καὶ ἄλλοι. Στὴν κοινωνικὴ ζωὴ συμμετεῖχε καὶ ἡ οἰκογένεια Λεβῆ, πού εἶχαν τ' ἀρχοντικά τους κοντὰ στοῦ Λειβαδιώτη, ὅπου ἡ Ἑβραϊκὴ συνοικία. Πλούσιος τραπεζίτης ὁ κύρ Ματαθιούλης, ὅπως καὶ τ' ἀδέλφια τοῦ Ἀβραμάκης καὶ ὁ γιατρός Νισήμ μὲ φινέτσα γαλλικὴ. Τὰ σπίτια τοὺς ἀνοιχτὰ ἰδιαίτερα τῆς Ἀννέτας Λεβῆ, πού μὲ τὴ θυγατέρα της Γιέτ εἶχαμε πολλὰς φιλίες. Ὅλοι αὐτοὶ ξεκληρίστηκαν στ' ἀ-

ποτρόπαια χιτλερικὰ στρατόπεδα. Ἐμεινε μόνον ἡ φίλη μας Γιέτ ἢ ἄλλοτε χαρούμενη καὶ πάντα γελαστή, πού σήμερα κατοικεῖ στὴν Ἀθήνα, ὅπου ὁ γιὸς της εἶναι Διοικητῆς τῆς ΔΕΗ, ὁ κ. Ραφαὴλ Μωϋσῆς.

Κι' ἔρχεται στὴ θύμησή μας ἡ κυρία Τσελκούνωφ, πού κάθε Παρασκευὴ εἶχε JOUR FIX καὶ δέχονταν ἀνοιχτόκαρδα τὶς Γιαννώτισσες κυρίες. Θυμοῦμαι ἀκόμα τὸν ἀρχοντάνθρωπο, τὸν εὐεργέτη Εὐγ. Πλακίδα μὲ τὴ σάπκα τοῦ τῆ Ρωσικῆ.

Ἄς τελειώνω ὅμως ἀν καὶ πολλὰ εἶναι νὰ εἰπωθοῦν ἀκόμα. Μάκραιναν τὰ χρόνια τῆς ζωῆς μου, ἀλλὰ τὰ παιδικὰ ἔρχονται καὶ πιὸ κοντὰ μου ἔτσι γιὰ νὰ μοῦ θυμίζουν τὰ χρόνια, πού δὲν ξαναγυρίζουν, τὰ χρόνια τὰ καλὰ καὶ τὰ ὠραῖα τὰ χρόνια τὰ ἀγαπητὰ.

(ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.: Τελευταῖες σελίδες τοῦ ἀληθινοῦ Φίλου Λέοντα Μελά, πού εἶχε τὴν εὐγένεια νὰ μοῦ στείλει ὁ καὶ ἰσάδελφός μου, ἀδελφός τοῦ Πάνος).

Ἐγκαίνια Μουσείου Προεπαναστατικής ἑποχῆς στὰ Γιάννινα, συσταθέντος μέ φίλων Ἰωαννίνων». Σ.πὴν εἰκόνα ὁ Ἰωαννίνων Σφοδαίω ραντίζει τὸν Γεν. Γραμματέα Πάνον Μελά. Ἀριστερά του ὁ Πρόεδρος

Μιά κατάρα τῆς Ἀθηνᾶς στή λαϊκή παράδοση

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου τῆς Ἡπειρ. Ἐταιρείας

Τὸ μίσος κι ὁ φθόνος ἀνάμεσα στοὺς ὁμοτέχνους εἶναι πανάρχαιο πάθος.

«Εἰς τὴν Λυδίαν, ἔλεγαν οἱ Ἕλληνες, ὑπῆρχε μία παρθένος», ἡ Ἀράχνη, ἡ ὁποία διεκρίνετο διὰ τὴν ἱκανότητά της εἰς τὸ κέντημα τῶν ὑφασμάτων. Ἡ παρθένος αὐτή, ὑπερήφανη διὰ τὸ τάλαντόν της, ἐπροκάλεσε μίαν ἡμέραν τὴν Ἀθηνᾶν κατασκευάζοντας ἕνα ὑπέροχον ἔργον, ὅπου παρίσταντο οἱ ἕρωτες τῶν Ἀθανάτων. Ἡ θεὰ ἐχολώθη διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρη κάποιαν ἀτέλειαν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἀράχνης,¹ τὸ ἐξέσχισε καὶ μετεμόρφωσε τὴν νέαν εἰς τὸ ἔντομον, τὸ ὁποῖον φέρει αὐτὸ τὸ ὄνομα.¹ Ἔργα Ἀθηναίης» ὀνομάζει ὁ Ὀμηρος τὰ λεπτὰ ὑφάσματα.

Ἡ σεβαστὴ ἐργάνη Ἀθηνᾶ εἶχε ἐξοντώσει τὴν ἀντίζηλό της.

Ἀπὸ κεῖ κι ἔπειτα ὁ μ π ε ν - τ ο υ β ᾶ ς, ἡ κατάρα παρακολουθεῖ τὴν καταραμένη σ' ὅλη της τὴ ζωή.

Τὴν παρακολουθῶ στὶς ὥρες τῆς σπουδῆς τῆς ἐξοχῆς μου, ἀνάμεσα στὶς ξερολιθιές τοῦ περιβολιοῦ μου, στὰ λιγοῦστρα, ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδί, στοὺς φράχτες, στ' ἀγιοκλήματα, στὰ πιὸ ἀπίθανα σκοτεινά μέ-

ρη, μακριὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο, στὶς ἀπόμερες γωνιές νὰ ἔχει πλέξει τὸν ἴστό της τὸ «ἰξῶδες μετάξι», καὶ στὸ βάθος τῆς πλεχτῆς κρύπτης νὰ παραμονεύει τὰ θύματά της.

Ἀκίνητη, ἀποτρόπαια στὴν ἐμφάνιση, μισάνθρωπη ἀπὸ τὸ πλέγμα τῆς ἀδίκης κατάρας περιμένει μὲ ἀσφάλεια ὅτι ὄλο καὶ κάποιον θῦμα θὰ πέσει στὰ φοβερὰ της δίχτυα.

Ἔχει ὡς 8 μάτια, ἄλλα βλέπουν τὴ νύχτα κι ἄλλα τὴν ἡμέρα.

«Συνεπωάζει γὰρ τῇ θηλείᾳ» (ἡ ἀρσενικὴ ἀράχνη, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης).*

Ἀλλὰ σκληρὴ καὶ ἀνελέητη μετὰ τὴ συνουσία καὶ τὴν ἱκανοποίησή της, ὁ προορισμὸς ἔχει ἐπιτελεσθεῖ. κακοποιεῖ τὸ σύντροφό της σὰν ἡ μέλισσα.

Καὶ δὲν περνᾷει λεπτὸ πού κάποια πεταλούδα στὴ μέθη τοῦ ξέφρενου χοροῦ της γαντζώνεται στ' ἀπλωμένα δίχτυα κι ἀλλοίμονο δὲν μπορεῖ πιά νὰ φύγει. Κάποια μύγα πιασμένη ἀπὸ τὰ πόδια τσιρίζει μὲ τὰ φτερά της, ὦρες ὀλόκληρες γοερά, μικροσκοπικὸς ἀνεμιστήρας, κι ὅσο προσπαθεῖ νὰ ξεφύγει τόσο

* Ἀριστοτέλους. Περὶ τῶν ζῴων ἱστορ. Βιβλ. V Κεφάλ. XXVII.

πιό πολύ δένεται και τυλίγεται και παραδίνει την τελευταία πνοή της σ' αυτό το άδυσώπητο άντρο της πειρατίνας Άράχνης.

Άκόμα και σορκοβόρα έντομα, οί σφήκες, όταν πέσουν στα δίχτυα της δέ γλυτώνουν. Προσπαθώντας να ξεφύγουν φασκιώνονται και μομοποιούνται και είναι έτοιμες, τρυφερό σάντουιτς... για φάγωμα.

Όταν τὸ θῦμα ἔχει ἀποκάμει στην προσπάθεια να ξεφύγει και μόλις κινείται τότε ἡ Άράχνη προβάλλει ὀρμητική και με τίς φοβερές ἀρπάγες, πόδια και σαγόνια τὸ κομματιάζει και τὸ καταβροχθίζει σε δευτερόλεπτα για να ἀποσυρθεῖ ἀθέατη στὸ βάθος τῆς παγίδας.

Δέν είναι μέρος στην ὑπαιθρο πὸν να μὴ φωλιάσει. Άλλά ἐκείνο, πὸν τὴν κάνει ἀποκρουστικότερη είναι ἡ ἐγκατάσταση στα σπίτια.

Ζυγίζεται ἀκροβατικά στις πιὸ ἀπίθανες γωνίες. Φθάνει να βρεῖ δυὸ στηρίγματα για να στήσει τὸ πλέγμα της και να ἔχει σὲ διαρκῆ ἀγωνία τὴ νοικοκυρά. Σήμερα ξαραχνιάζεις; Αὔριο τὴν ξανάστησε. Σύμβολο τῆς ἐρήμωσης και τῆς ἐγκατάλειψης.

Ἡ Άράχνη λέει τῆς κόρης:

—Βγάλε με, τί θὰ σὲ βγάλω!

—Βγάλ' τὴν ἀράχνη ἀπὸ τὸ σπίτι σου, για να μὴ σὲ βγάλει ἡ κείνη ἔξω, λέει ἡ λαϊκὴ παροιμία.²

Στὴ χώρα μας σπανίζει, ὅμως δέ λείπει, τὸ εἶδος δηλητηριώδους ἀράχνης. Είναι γνωστὴ ἡ φράση :
Νὰ σὲ φάει ἡ μαρμάγκ-

κα, σὰν ἀπήχηση τῆς κακοποιουῦ δράσῆς της.

Πρὸς ἐξευμενισμό δὲ Ἑλληνικὸς Λαὸς τὴν ἀποκάλεσε Μάρω.

Ὡς Μάρω είναι γνωστὴ στὴ νότια και βόρεια Ἡπειρο σὰν κακοποιὸς δύναμις μὰ και σὰν γιάτρισσα τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, με τίς δυὸ ιδιότητες τοῦ Καλοῦ και τοῦ Κακοῦ.

Ὁ παλαιὸς μου γυμνασιάρχης, δὲ Ἄθαν. Παπαχαρίσης, δὲ γλαφυρὸς μεταφραστὴς τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν (στὴ σειρά τοῦ Παπύρου) μοῦ διηγόταν, πὸν ὅταν ἦταν ἄρρωστος, θερμασμένος τὸν ἔπαιρνε ἡ μάκω (γιαγιά) ἀπὸ τὸ χέρι και τὸν προέτρεπε να κατουρήσει ὅπου ἦταν μαρμαγκοφωλιές και να λέει:

—Ἐθγα ἔξω Μάρω. Ἐθγα Μάρω, ἔξω!

Κι αὐτὸ με τὴ βεβαιότητα ὅτι ἡ μαρμάγκα θὰ τὸν ἐγιάτρευε.

Άλλά ἡ λαϊκὴ Ἰατρικὴ ἔχει σὲ πολλὲς περιστάσεις να βγάλει ἀπὸ τὸ ὄπλοστάσιό της τὸ θεραπευτικὸ μέσο τῆς μαρμάγκας.

Οἱ γρηές Σαρακατσάνες μοῦ ἔλεγε ἡ Ἄγγελικὴ Χατζημιχάλη, φυλάγανε σὲ κουτιὰ ἀπὸ σπίρτα κλεισμένα σφαλαγγονιές ἀπὸ ἀράχνες, πὸν ἔβαζαν ἀπάνω σὲ πληγές τῶν θυγατέρων και ἐγγονῶν πιστεύοντας ὅτι αὐτὲς ἐθεράπευαν και δέν ἄφηναν οὐλές για ν' ἀσχημίζουν!

Ὁ Τηλέφειος ὀρισμὸς «ὁ τρώσας και ἰάσεται» πὸν ἐκφράζεται και με τὴ λαϊκὴ παροιμία «ἡ φωτιά

θέλει φωτιά» και πού οί "Ελληνες χωρικοί τῶν βορειῶν ἐπαρχιῶν μας θεράπευαν τὰ κρυοπαγήματα τρίβοντας τὰ ἄκρα τους μὲ μπαλίτσες χιονιοῦ, βρίσκει γιὰ ἄλλη μιὰ φορά τὴ δικαίωση στὴ θεραπεία τοῦ ἄρρωστου, πού δάγκανε ἢ δηλητηριώδης ἀράχνη.

Ἡ θεραπεία ἔχει χαρακτήρα τελετουργικὸ ὅσο και πομπώδη. Εἶναι ἡ περίπτωση γ η τ ε ι ᾱ ς³ και τὴ συναντοῦμε πού ἄλλοῦ; στὴν "Ἡπειρο τὴν κοιτίδα τῶν πρώτων Ἑλλήνων και τῶν ἀμέτρητων λαϊκῶν παραδόσεων.

Στὴν περιοχή Λιούντζης τοῦ Ἄργυροκάστρου, ὅπως μοῦ διηγόταν ἡ Φρόσω Μέξη, πού ἀπὸ τὸ στόμα της πολλὰ ἔχω ἀποθησαυρίσει, ὅταν σ' ἓνα χωριὸ ἢ ἀράχνη (μαρμάγκα) ἐδάγκανε κάποιον, ἀμέσως γινόταν συναγερμὸς στὸ χωριὸ και σ' ἄλλα γειτονικά χωριά κι ἐκαλοῦσαν ἑνέα γυναῖκες μὲ τ' ὄνομα Μ α ρ ί α.

Στὸ μεταξὺ σήκωναν βιαστικὰ τὸν ἄρρωστο ἢ τὴν ἄρρωστη και τὸν ἔχωναν... σ' ἓνα λάκκο και τὸν ἐσκέπαζαν μὲ χῶμα και κοπριά ἀφήνοντας τὸ κεφάλι του ἔξω.

Γύρω ἀπὸ τὸν θαμμένον αὐτὸν ζωντανὸ οἱ ἑνέα Μαρίες πιασμένες χέρι - χέρι ἔσερναν ἓνα τραγικὸ χορὸ κι ἔκαναν ἐπίκληση στὴν εὐμένεια τῆς Μαρμάγκας νὰ σώσει τὸν ἄρρωστο τραγουδώντας τὸ τραγούδι της.

Τὸ δημοσιεύουμε, γιὰ δεύτερη φορά, τὴν πρώτη δημοσιεύτηκε στὸν «Πρωῖνὸ Λόγο» Ἰωαννίνων ἐδῶ και εἴκοσι ἑπτὰ χρόνια κατὰ μετὰφρα-

ση ἀπὸ τὰ ἀρβανίτικα, καθὼς τραγουδιέται ἀπὸ τὸν ἀλβανόφωνο πληθυσμὸ τῆς περιοχῆς.⁴

Ὁ χορὸς, ὅπως στὸ ἀρχαῖο δράμα, ἐξυμνεῖ πρώτα - πρώτα τὰ χάρισματα τῆς Μαρμάγκας, τὴ φιλοπονία και τὴν ἐργατικότητά της κι ἐκφράζει τὴ συμπάθειά του γιὰ τὴν ἄδικη κατάρα, πού δὲν ἀφήνει τὴ δουλειά της νὰ φ τ ο υ ρ ῆ σ ε ι.

Μετὰ συνιστᾶ στὴ Μαρμάγκα νὰ καλέσει τίς ἑνιά Μ α ρ ί ε ς νὰ μαζευτοῦν και νὰ τραγουδήσουν πρὸς τιμὴ της και νὰ πάρουν κι αὐτὴ στὸ χορὸ.

Αὐτὴ δέχεται και γεμάτη χαρὰ συγκατανεύει στὸ θέλημα τῆς περιστάσεως και φωνάζει στὸν ἄρρωστο ἢ τὴν ἄρρωστη, πού ὑποτίθεται πὼς φέρνει τ' ὄνομά της νὰ σηκωθεί. Ἡ ἄρρωστη σηκώνεται γερή, ὅπως ἦταν πρώτα και ἀπευθύνεται πρὸς τὴ Μαρμάγκα λέγοντας ὅτι τὸ περιστατικὸ ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς μανίας της, πού εἶναι ἀνίσχυρη νὰ θλάψει μπροστὰ στὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

— Μωρὴ κυρὰ Μαρμάγκα
τί στέκεσαι κρυμμένη σὲ μιὰ
γωνιά;

δουλεύεις μέρα νύχτα
μωρὴ Κυρὰ Μαρμάγκα.

— Μὰ ἢ δουλειά σου δὲ φτουράει
γιατὶ ἔχεις τὴν κατάρα πάρει
μωρὴ Κυρὰ Μαρμάγκα.

— Ὁλη νύχτα στὴ δουλειά
κι ὅλη μέρα ἀναστενάξεις
μωρὴ Κυρὰ Μαρμάγκα.

Φώναξε στις έννιά Μαρίες:
—“Ε! σεις έννιά Μαρίες
μαζευτείτε καί πηδεύστε.

— Τή Μάρω τραγουδεύστε
καί περάστε τη στή μέση
μώρη Κυρά Μαρμάγκα.

— Σήκω Μάρω κι έβγα έξω
μέ τη διάτα τής Μαρμάγκα.
Καί ή Μάρω άνασηκώθη
κι έγιανε ώς ήταν πρώτα
κι είπε τής Κυρά Μαρμάγκα:

— Μαρμάγκα είσαι τρελλή
τί μάς κάνεις δά τσαλίμια;
μπρός στή δόξα του Κυρίου
τί ζημιά μπορείς νά κάνεις;

Αυτή ή κ ο ύ ρ α ήταν σωστι-
κή για τόν άρρωστο τήν έποχή έ-
κείνη. Το ούρα τής κοπριάς μέ τήν
άμμωνία τους, ή μούχλα, ή προ-
μάμμη τών σημερινών αντιβιοτικών
καί ή ζεστή χόβολη τής κοπριάς, ή
γ η τ ε ι ά σέ συνδυασμό μέ τά
πρωτόγονα θεραπευτικά μέσα τής
έποχής καί ή άκατάβλητη κράση
τών προγόνων μας, πού έσωζαν κι
άπό τó θέθαιο τέτανο! έφερναν τó
ποθητό άποτέλεσμα καί άναγνώρι-
ζαν κι επέβαλαν χιλιάδες χρόνια
τό... θεραπευτικό μέσον.

Χιλιάδες χρόνια ó μύθος τής 'Α-
θηνάς πάνω στή φιλονεικία της μέ
τήν 'Αράχνη, ντυμένος πιά μέ τó
χριστιανικό όνομα, άφοϋ αυτή φέ-
ρει τó πιό άγιώτερο όνομα τής Χρι-
στιανοσύνης Μαρία - Μάρω διασω-
ζόταν ώς τά τελευταία καί δείχνει
κατά κάποιον τρόπο τήν άποκατά-

σταση του άδικημένου καί τήν άδιά-
σπαστη ένότητα πέρα άπό τά κέν-
τρώματα καί τις διασταυρώσεις
τών λαών τής Βαλκανικής μέσα
στήν πολυκύμαντη θάλασσα τών
έθνικών περιπετειών.

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.:

'Αφορμή για τó άποθησαύρισμα αυτου
του Σημειώματος στο CORPUS του Δελ-
τίου τής 'Εταιρείας μου δίνει ή άξιόπρό-
σεχτη έπιστολή του άγαπητου μας Γυμνα-
σιάρχη Χαρ. Χαθέλα, πού δημασιεύεται
στή στήλη τής άλληλογραφίας. 'Εκείνος
άπό τó νότο τής 'Ηπείρου (Κομπότι 'Αρ-
τας) κι έγώ άπό τó βορρά συναντιόμαστε
στο μέσο τής 'Ηπείρου καί έπισημαίνου-
με τήν ίδια παράδοση τής Μ α ρ μ ά γ -
κ α ς...

Είναι πραγματικά μία άξιόλογη άπό
λαογραφική άποψη έπιστήμανση.

1. Βλέπε «'Οβιδίου Μεταμορφώσεως VI,
1—145 καί P. DECHARME. 'Ελλην.
Μυθολογία. Τόμ. Α', σελ. 106—107.

2. Βλ. Νικολ. Πολίτη. Μελέται περί
του Βίου καί τής Γλώσσης του 'Ελλ. Λαου.
Παροιμιαί σ. 4—25.

3. Βλ. 'Αλεξ. Χ. Μαυμιπούλου: 'Η-
πειρος. Τόμος Α'. Λαϊκή 'Ιατρική, σ. 106

4. 'Αφήγηση Εύφρ. Μέξη.

Μοιριολογίστριες και Μοιριολόγια διὰ μέσου τῶν Μεσελέδων

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓ. Γ. ΚΩΣΤΟΥΛΑ

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.:

Ἀνασύρω ἀπὸ τὰ ἀτελείωτα χαρτιά μου μεσελέδες, μαρτυρίες ἕνα χειρόγραφο τοῦ Γιώργου Κωστούλα (1974) Ρωμπατινοῦ - Πωγωνίου. Πού νὰ βρισκεται; Ποιὸς μπορεῖ νὰ μᾶς πληροφορήσει;

Ἡ μοιριολογίστρα Μαρία Μπαρδάκω ἀπὸ τὸ χωριό μου Ρουμπάτες Πωγωνίου, πού ἔζησε τὸν βίον της ὅλον ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Πού ἀπὸ τὰ μοιριολόγια πού ἔκλαψε δείχνει τὴν ἑλληνικὴ πίστη της καὶ ἀφοσίωσιν καὶ τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδοξίας γιὰ ὅλους τοὺς Ἕπειρωτες.

Οἱ ἐκάστοτε Τοῦρκοι, πού ἐδιορίζοντο ἀπὸ τὸ τότε κράτος τους ὑπάλληλοι σὲ διάφορες θέσεις, ἦτοι δικασταὶ (κατῆδες), καϊμακάμηδες (ἔπαρχοι), ζαπτιέδες (χωροφύλακες τζιαντραμάδες κλπ.) σὴν Ἐπαρχία μας Πωγώνι πού εἶχαμε τὴ Βοστίνα καϊμακαμλίκι (ἔπαρχία) καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρο μὲ μεγαλύτερες θέσεις ὡς καὶ τὸ Λιμπόχοβο.

Οἱ ὑπάλληλοι ὅμως ἔρχονταν σχεδὸν ὅλοι ἀπὸ τὴν Τουρκία μὲ Σουλτανικὸ Διάταγμα καὶ ἔφερναν μόνον τὴν κυρά τους ἢ καὶ κανένα παιδί ἂν εἶχαν! διότι οἱ ἐδῶ Τουρκαλβανοὶ ἦταν τὸ πλεῖστον ἀγράμματοι. Καὶ πολλές φορές ἐτύχαινε

στὶς φαμίλιες αὐτὲς θανατικό, πού δὲν εἶχαν αὐτὲς οἱ φαμίλιες συγγενεῖς γιὰ νὰ μοιριολογήσουν τὸν πεθαμένον.

Καὶ ἔπαιρναν τὶς μοιριολογίστρες κάθε χωριού ἵνα μὲ τὶς βοηθούς τους ἢ κάθε μοιριολογίστρα κλάψει καὶ μοιριολογήσει. Καὶ ἢ πιὸ ξακουσμένη στὸ Πωγώνι ἦταν ἢ Μάλε Μαρίγια ἢ Μπαρδάκω ἐξ ἐπαγγέλματος μοιριολογίστρα.

Πού ἀφοῦ πρῶτα προετοίμαζε τὸ μαυροφορεμένο ντύσιμό της ἐτοίμαζε καὶ τὰ δάκρυα γιὰ νὰ τρέχουν τσουρνάρα! (συνεχῶς) Καὶ ἀφοῦ ἐμούσκευε ἕνα σφουγγάρι μὲ πολὺ νερὸ τὸ ἔβαζε κάτω ἀπὸ τὴν ὀμπόλια, πού ἔβαζαν οἱ γυναῖκες τοῦ Πωγωνίου στὸ κεφάλι τους, ἵνα μὴν φαίνεται καὶ ἔβαζε καὶ τὸ μαῦρο της μαντήλι πάνω σὴν ὀμπόλια γιὰ λυπητερό.

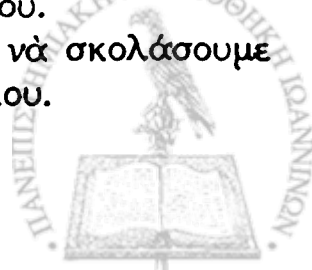
Καὶ ἀφοῦ ἐτρογγυλοκάθονταν μαζί μὲ τὶς βοηθούς της στὸ σεντούκι τοῦ νεκροῦ δίπλα, ἀρχινοῦσε τὸ γουριατὸ χτυπώντας καὶ τὰ γόνατά της μὲ τὶς δυὸ παλάμες της.

Καὶ ἀρχίζοντας τοῦλεγε:

Τί ν' τὸ κακὸ πού μᾶς ἔκαμες ὦρὲ Μπέη μου.

Καὶ ποῦθε ν' ἀρχινίσουμε ὦρὲ Μπέη μου.

Καὶ ποῦθε πάλε νὰ σκολάσουμε ὦρὲ Μπέη μου.

Καὶ κεῖ ποῦ κρεμοῦσες τ' ἄρματα
κρεμοῦν τώρα οἱ γύφτοι τ' ἄρ-
γανα

ὦρὲ Μπέη, Μπέη μου.

Κλαῖνε τ' ἀχούρια γι' ἄλογα
κι οἱ ὀντάδες γιὰ ῥχοντάδες
καὶ ποῦ νὰ τὰ θροῦν

ὦρὲ Μπέη μου.

Κλαῖνε τὰ γουμαράγκαθα
καὶ ὅλες οἱ τσουκνίδες
ὦρέ μαῦρε Μπέη μου.

Μπέη μου καὶ Πασιομπέη μου.

Κι ὅσα δέντρα ἔχουν τ' ἀλώνια
τόσοι Τοῦρκοι ν' ἀπομείνετε
ὦρέ Μπέη μου καὶ Πασιομπέη

μου.

Ἄλλὰ σὲ κάθε λέξη ποῦ ἔλεγε
στὸ μοιργιολόγημά της ἡ Μάλε
Μαρία ἢ Μπαρδάκω, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ
χέρια ποῦ χτυποῦσε στὰ γόνατά
της ἐκτυποῦσε καὶ τὸ κεφάλι της
καὶ ἔπεφταν σταλαματιές ἀπὸ τὸ
σφουγγάρι ποῦχε δεμένο στὴν ὀμ-
πόλια της κάτω καὶ οἱ μπέηδες, ποῦ
ἐτύχαιναν ἔμεναν πολὺ εὐχαριστη-
μένοι ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς Μπαρδά-
κως καὶ ἕνας ἔβγαλε καὶ ἕνα μεν-
τζίτι (20 γρόσια) καὶ τῆς τὸ πέτα-
ξε λέγοντάς της:

— Μπράβο μὸ Μπαρδάκω, νὰ πά-
ρε καὶ ἕνα μετζίτι καὶ κ λ ἄ σ τ ο
λίγο ἀκόμα, (δὲν ἤξερε νὰ τῆς πεῖ
κλάψτο λίγο ἀκόμα) καὶ τῆς ἔλε-
γε κ λ ἄ σ τ ο μὸ Μπαρδάκο καὶ
λίγο καὶ σοῦ δίνω κι' ἄλλο μετζίτι!

Καὶ μέχρι τὴ Λάρισα τὴν πῆραν
τὴν μοιργιολογίστρα, ποῦ ἐξιστορῶ
νὰ μοιργιολογήσει τὸν πασιᾶ ποῦ
πέθανε στὴ Λάρισα καὶ τὸν μοιρ-
γιολόγησε, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὅσα ἔλε-

γε στὸ ντόπο μας μὲ περισσότερα
λυπητερά λόγια καὶ δάκρυα γιατί
εἶχε θάλει δυὸ σφουγγάρια στὴν
ὀμπόλια της κάτω, πολὺ μουσκεμέ-
να. Σὲ ἄλλη μου γραφή καὶ ἄλλα
τῆς Μπαρδάκως.

Ὁ ἐξιστορῶν

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΙΑΝΝ. ΚΩΣΤΟΥΛΑΣ

Ρωμπατινὸς (Πωγωνίσσιος)

ΕΛΕΓΕΙΟ

ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΗ ΔΗΜ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 530)

ἀφήσει νὰ μὲ συνοδεύσεις στὰ μετό-
πισθεν, γιατί ἦσουν καὶ ἄρρωστος,
δὲν τὸ ἐνέκρινε, λέγοντας: «Αὐτὸς
θὰ μείνει νὰ πολεμήσει!».

Καί, περίεργο! ἐκεῖ, ποῦ ὁ Στρα-
τός μας κυκλωμένος ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ
στὴ θέση ἐκείνη, μάχονταν νὰ σπά-
σει τὸν κλοιό—, χάθηκαν ὕστερα ἀ-
πὸ λίγες μέρες, χωρὶς νὰ μάθουμε
πὼς. Εἶπαν πὼς κοκκάλωσες στὴν
παγωνιά, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὸ θε-
βαίωνε. Παρέμενε ἄγνωστη ἡ τύχη
σου.

Σὲ περιμέναν οἱ προσφιλεῖς σου
ἀσταμάτητα. Ψάχναν παντοῦ νὰ
μάθουνε: πέθανες; σκοτώθηκες; αἰ-
χμαλωτίσθηκες;

Ἀκόμα περιμένουν. Μαζί τους
καὶ ἐγώ. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπὸ κά-
που θὰ παρουσιασθῆς ὡραῖος μὲ φω-
τοστέφανο σὰν ἄγγελος. Ἀγαπη-
μένε μου, κουμπάρε μου, συγχωριάϊ
νέ μου, γείτονά μου ἀξέχαστε!

Ἡ Ἑπειρος πρὶν ἑκατὸ περίπου χρόνια

ΑΙ ΠΛΗΓΑΙ ΤΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ

(Ἀρχεῖο Μάνθου Οἰκονόμου)

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΙΝΔΕΑ

Πολλὰ τὰ θάσανα τῆς ρωμιούσης. Πολλές οἱ αὐθαιρεσίες τῶν Τούρκων, σὲ θάρος τῶν ραγιαδῶν. Ἀνυπόφορες ὅμως, κυριολεκτικὰ αἱματηρές «αἱ πληγαὶ τοῦ Ἑπειρώτου χωρικοῦ», ὅπως στὴν καθαρεύουσα τῆς ἐποχῆς γλώσσα τιτλοφορεῖται τὸ περιεχόμενον μιᾶς μικρῆς σειρᾶς δημοσιευμάτων, στὴν ἀθηναϊκὴ «Φωνὴ τῆς Ἑπείρου», τὸ φθινόπωρον τοῦ 1898.

Ἄγνοοῦμε ποιὸς ἀκριβῶς ἔγραψε τὴν σειρὰ αὐτὴ, ἀρκούμενος στὸ νὰ θέτει στὸ τέλος ἑκάστου ἀρθροῦ, ἀντὶ ὑπογραφῆς του, μόνο ἓνα κεφαλαῖο Β, ὡς ἀρχικὸ γράμμα τοῦ πραγματικοῦ ἢ φανταστικοῦ καὶ ἀπατηλοῦ τοῦ ἐπωνύμου. Κι' αὐτὸ ἴσως γιὰ νὰ ἀποκλεισθοῦν προσωπικὲς συνέπειες, ἢ σὲ θάρος τῆς σκλάβας οἰκογένειάς του, ἀπὸ τουρκικῆς πλευρᾶς.

Συγκεκριμένα, στὴν πρώτη σελίδα τῆς «Φωνῆς τῆς Ἑπείρου» τῆς 13ης Νοεμβρίου 1898, σὰν προανάκρουσμα τραγικοῦ μελοδράματος, προηγεῖται ἓνας ζοφερὸς πρόλογος στὴν ἀναφορὰ τῆς ἐλλεινῆς κατάστασης τῶν ὑποδοῦλων Ἑπειρωτῶν. Καὶ ἰδιαίτερα τῶν χωρικῶν.

«Ἄπ' ἄκρου εἰς ἄκρον σφαδάζει ἡ Ἑπειρος, πανταχοῦ θρήνοι καὶ

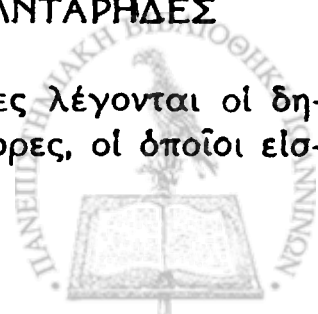
οἰμωγαί, δυστυχία, πτώχεια». Ἡ ἀπόγνωση τοῦ συντάκτη τὸν ὠθεῖ σχεδὸν καὶ σὲ ἀδίκη, ἀλλὰ συγχωρητέα, κατὰρὰ ἐνάντια σὲ ξενιτευμένους συμπατριῶτες του, σὲ «ἀνάληγτα, δυστυχῶς, τέκνα τῆς Ἑπείρου».

... «Πάντες παρεδόθησαν εἰς τὸν μαλθακὸν βίον, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰ φοβερὰ δεινοπαθήματα τῆς χώρας, ἣτις ἐγέννησε καὶ ἐνέθρεψεν αὐτούς, παρουσιάζοντες τὸ ἀπαίσιον παράδειγμα τέκνου λησμονοῦντος τὴν μητέρα του. Ζυμωθέντες μὲ τὰ θάσανα αὐτῆς, ἰδόντες ἐκ τοῦ πλησίον τὰς δυστυχίας, τὴν φτώχεια, τὸν ἀθλιὸν βίον, ἀκούσαντες διὰ τῶν ἰδίων ὠτων θρήνους καὶ κοπετούς δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ ρίψωμεν κραυγὴν, κραυγὴν ὀδύνης, ἐξερχομένην ἀπὸ καρδίας ποῦ στάζει αἷμα ἐκ τῶν πληγῶν αἱμοδιψοῦς διοικήσεως ἐν διαφόροις ἀρθροῖς θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν τὰς κυριωτέρας τῶν πληγῶν τοῦ χωρικοῦ Ἑπειρώτου».

Α'

ΟΙ ΤΑΞΗΛΗΝΤΑΡΗΔΕΣ

Ταξηλντάρηδες λέγονται οἱ δημόσιοι εἰσπράκτορες, οἱ ὁποῖοι εἰσ-

Η ΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 158 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἡ γυναίκα τῆς Πίνδου. — Προτομή.

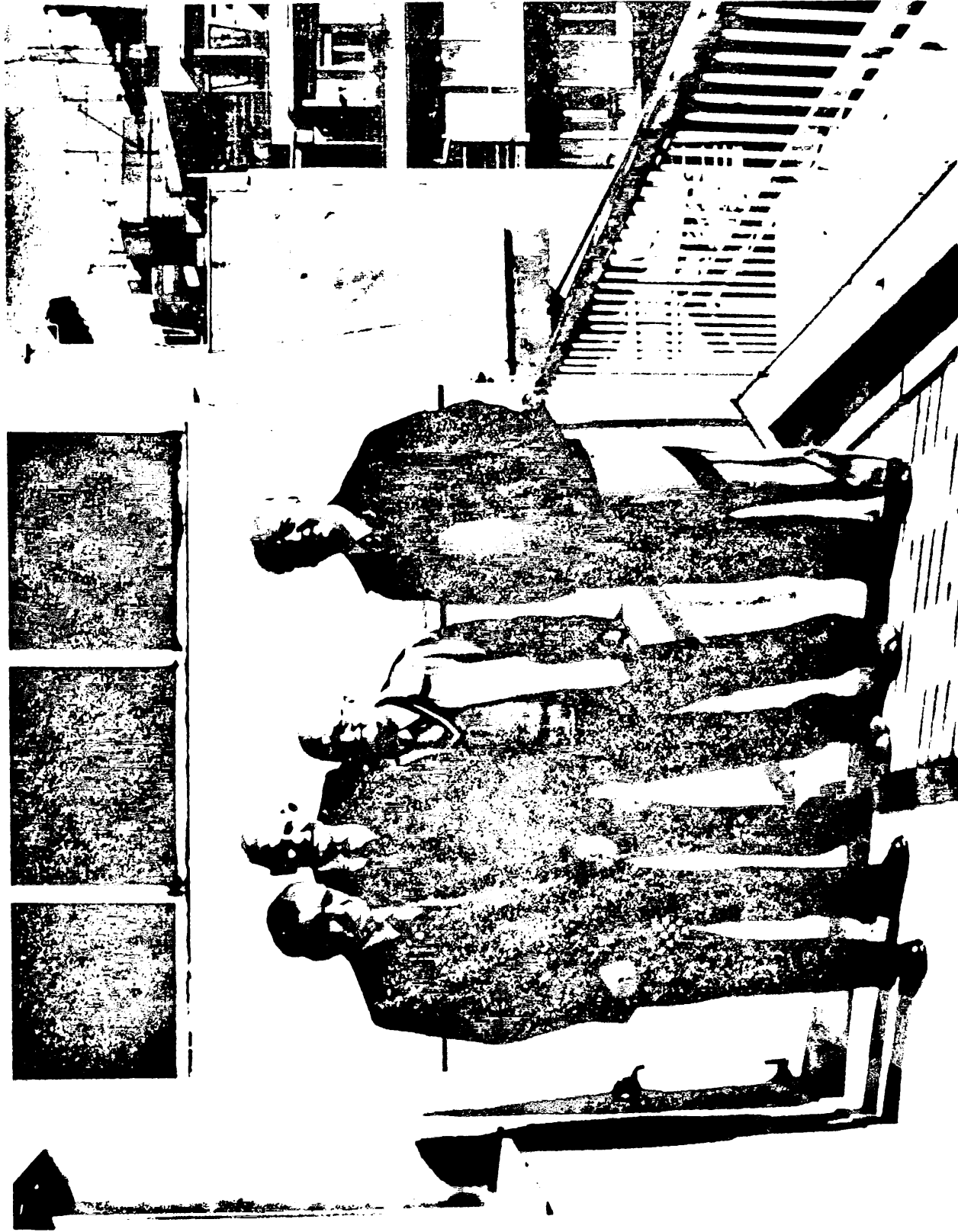
(Ἀρχεῖο Ἰθων. Λέκκου)

Ἐπιχείριση «ἀποφθειρίσας». Ξεφείρισμα στὰ ὑψίπεδα τοῦ Τεπελενίου. Ἀπρίλιος 1941, κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο.

(Ἀρχεῖο Ἰων. Βενέτη)

ΜΕΛΗ ΤΟΥ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΉΠΕΙΡ. ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΞΩΣΤΗ ΤΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΗΣ. 'ΕΞ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ.
ΣΤΑΘ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΝΩΦΑΣ (ΠΕΤΡΟΥ), Α.Ε.Ε. ΜΑΜΜΟΤΟΥΛΟΣ, ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ. (ΦΩΤ. ΠΕΤΡ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ)
(ΑΡΧΕΙΟ ΔΕΣΤ. ΚΑΡΘΕΛΗ)

Δημοτικό Σχολείο Παλιοσελίου Κονίτσης. 1936.

Το χωριό Μολυβδοσκεπάστο στη βόρεια πλαγιά της Νεμέρτσας. Έλληνοαλβανικά σύνορα.
(Αρχείο Τάσ. Παπᾶ)

στερά καθηγητές : Ίερώλυμος, Παπαγιαννόπουλος,
Κολιτσάρας, Παπαδημητρίου, Παπαδημητρίου, Παπα
(Άρχείο Ι. Παπαγιαννοπούλου)

Ἐπιτελεῖς Δημοτικό Σχολεῖο Κάντισκου Κόνιτσας (1930)

(Ἄρχεῖο Δέσπ. Καρθέλη)

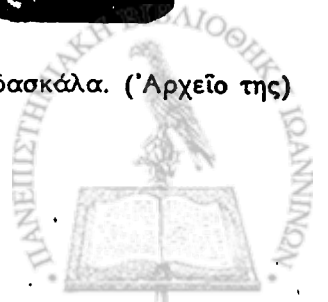
Τὸ χωριὸ Πάδες Κόνιτσας (1936). Πάνω καὶ Μεσαῖος μαχαλῆς.

(Ἄρχεῖο Δέσπ. Καρθέλη)

Φορεσιά ώριμων γυναικῶν στις Πάδες Κόνιτσας (1936). Δέσπω Σαλαβαρά - Καρβέλη, δασκάλα. (Άρχειο της)

Τοπικό Συνέδριο Δασκάλων: στις Πάδες. (1936). Επιθεωρητής Γεώργ. Παπαιωάννου, Σταθμαρχής Χαρ. Τόσκας, Κω-
τσίνας, Κωτσάνα, Παπαπαύλου, Σαλθαρά, Τσέπη. Γιάνναρη, Παναζή, Παπλωματά, Γκαράνη, Κυργιάκης, Μ. Κυργιάν-
νης, Μπάρτας.
(Άρχείο Δ. Σαλθαρά - Καρθέλη)

πράττουσι τὸν κεφαλικὸν φόρον καὶ τὸν φόρον γιὰ τοὺς δρόμους. Τί εἶναι αὐτὸς ὁ φόρος διὰ τοὺς δρόμους θὰ εἴπωμεν κατωτέρω. Τοιοῦτοι διορίζονται πάντοτε ἄνθρωποι τῆς χειρίστης πάστας, τοῦ σχοινοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ, εἶναι δὲ οὗτοι ὁ τρόμος τῶν χωρικῶν διὰ τὸν θάρβαρον καὶ ἀγριώτατον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον εἰσπράττουσιν τοὺς φόρους.

Εὐθύς ὡς ἔλθη κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸ χωργιό, πρέπει πρῶτον νὰ τοῦ ἐτοιμάσουν φαγητὸν καλὸν καὶ ἰδίως κότα, πίνει ἔπειτα ἓνα περιδρομο οὔζο, διότι τὸ κρασί τοὺς εἶναι ἀπηγορευμένον καὶ μετὰ ταῦτα προσκαλεῖ τὸν Μουχτάρην καὶ τοῦ ζητᾷ γρόσια. Τοῦ δίνει ὁ Μουχτάρης ὅσα ἔχει συνάξει, ἀλλ' αὐτὸς προσποιεῖται ὅτι εἶναι ὀλίγα αὐτὰ διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Μουχτάρην νὰ τῷ δώσῃ τὸ μπαχτσίσι, ὅπερ καὶ τὸ κατορθώνει πάντοτε, διότι ὁ Μουχτάρης διὰ νὰ ἀποφύγῃ κανένα γερὸ ξύλο καὶ κανένα δέσιμο τοῦ δίδει ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ χέρι 2—3 μετζίτια, τὰ παίρνει αὐτά: ὁ Ταξηλντάρης, φεύγει καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἐπιστρέφει πάλιν, γίνονται πάλιν τὰ αὐτὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ ἔξοδα διπλασιάζονται· ὥστε ὁ χωρικὸς δὲν πληρώνει μόνον τοὺς φόρους ἀλλὰ καὶ τὰ ἔξοδα τὰ ὁποῖα εἶναι ἴσα μὲ τοὺς φόρους, ἐνίοτε καὶ διπλάσια καὶ τριπλάσια. Εἰς κάθε χωρίον μετροῦνται στὰ δάκτυλα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦσι κάπως ἀνέτως νὰ πληρῶνωσι τοὺς φόρους, ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι μὲ χίλια θάσανα κατωρθοῦσι νὰ πληρῶνωσι αὐτούς. "Ὅταν γί-

νηται ἡ εἰσπραξις εἶναι ὅ,τι οἰκτρὸν ὅ,τι ἀπαίσιον ἐλεεινόν, σπαρακτικόν. Βλέπεις εἰς τὸ μεσοχώρι ὄλην τὴν περιουσίαν τῶν χωρικῶν, τῶν ἀθλίων ἐκείνων πλασμάτων, τέντζερες, καζάνια, πιάτα, τηγάνια, βελέντζες, ἄρνια, πρόβατα, κατσικάκια, γίδια, θώϊδια, ἄλογα, ἄτινα ἐκθέτει ὁ Μουχτάρης πρὸς πώλησιν διὰ τὸ χρέος. Καὶ ἀκούεις τὰς σπαρακτικὰς φωνὰς τῶν κτητόρων, τὰς βλασφημίας τῶν γυναικῶν, τὰς κραυγὰς τῶν ἀνδρῶν.

"Αχ! τὴ βελέντζα μου, τὴ βελέντζα, μὲ τί θὰ σκεπάσω τὰ παιδιὰ μου, σκούζει ἢ μία, ἢ ἄλλη ὀδύρεται διὰ τὸ θώϊδι της, ἄλλη διὰ τὸ τέντζερη, ἄλλη διὰ τὴ γίδα κτλ. καὶ πληροῦσι τὸν ἄερα θρῆνοι καὶ ὀδυρμοί, ἀλλ' ἢ καρδιὰ τοῦ Ταξηλντάρη, καρδιὰ ἀγρίου Λιάπη, ἢ θδελυροῦ Τσιάμη μένει ἄκαμπτος.

Τὸ σπαρακτικὸν τοῦτο θέαμα καθεστᾶ ἔτι σπαρακτικώτερον ἢ ἀγριότης τοῦ τούρκου Ταξηλντάρη· εἰς τὰς οἰμωγὰς τῶν πασχόντων ἀποκρίνεται οὗτος διὰ θαναυσοτάτων ὑβρεων καὶ διὰ κτυπημάτων, εἶναι ὅ,τι θδελυρὸν αἰ θαρεῖαι ἐκεῖναι ὑβρεις πρὸς τὰς γυναῖκας ἰδίως ἐνώπιον τῶν συζύγων των. Ὁ δυστυχῆς σύζυγος ὑποχρεοῦται νὰ βλέπῃ ὑβριζομένην τὴν γυναῖκα αὐτοῦ διὰ χιλίων ἀτιμωτικῶν ἐπιθέτων, ἀκούει νὰ ἀποκαλεῖται δημοσία καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ πόρνη, σκασμένη γιὰ ἄνδρα, πατσαθούρα, χολέρα, ἀλλὰ καὶ τῆς γυναικὸς ἢ φιλοτιμία θραύεται ὑβριζομένου τοῦ συζύγου ὡς κτήνους.

"Ἄλλοι φυλακίζονται καὶ ἐν τῇ φυλακῇ δέρονται ἀνηλεῶς καὶ ἄ-

κούεται εἰς ὄλο τὸ χωργιὸ ἢ σπα-
ρακτικὴ ἐκείνη οἰμωγὴ ἀνδρῶν δε-
ρομένων, ποὺ μουγκρίζουν σὰν τὰ
βουβάλια, μουγκρητὸ ποὺ σπαράσ-
σει τὴν καρδίαν, συνάμα δὲ καὶ κά-
ποιαν περιφρόνησιν ἐγείρει πρὸς
τὸν κτηνωδῶς δερόμενον, ἓνα θη-
ριὸ ὡς ἐκεῖ ἐπάνω νὰ δέρηται σὰν
μικρὸ παιδί.

Ἄχ! χαλασιά του, λέγει μία γυ-
νή, ἄχ! τρομάρα του τὸν πέθανε,
τὸν πέθανε λέγει ἄλλη· πῶ, πῶ, πῶ,
τί τρομάρα, τί κακό, δὲν ἔχει διό-
λου νίλα! καὶ δέρνει ὁ τουρκὸς ἀ-
λύπητα χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος
διὰ τὰς κραυγὰς καὶ σκούζουν αἱ
γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ δερο-
μένου καὶ φρικιᾶ τὸ χωργιὸ ὄλο.
Ἔχουσι δίκαιον οἱ χωρικοὶ τὴν ἔ-
λευσιν τοῦ Ταξηλντάρη νὰ θεωροῦν
ὡς ἔλευσιν δημίου, δημίου μέλλον-
τος νὰ καταστρέψῃ ἀνθρωπίνην εὐ-
τυχίαν, ἀνδρικήν φιλοτιμίαν, γυναι-
κείαν ὑπερηφάνειαν, συζυγικὴν ὁ-
μόνοιαν.

Ἦτο ἑορτὴ, οἱ χωρικοὶ χωρίου
τινὸς ἐκάθηντο ἐν κύκλῳ κατὰ τὴν
συνήθειαν αὐτῶν στὸ μεσοχωρι καὶ
συνωμίλουν ἐκείνην τὴν ὥραν κά-
ποιος διηγεῖτο εὐθυμον τινὰ ἱστο-
ρίαν καὶ εἶχον ὄλοι τὰ πρόσωπα
χαρούμενα, γελόντα, ὅτε αἰφνης
προσέρχεται ἄλλος χωριανὸς καὶ
τοῖς ἀγγέλλει ὅτι ἦλθεν ὁ Ταξηλ-
ντάρης, ἀμέσως ἡ φαιδρότης ἐκλεί-
πει, τὸ ὄχρὸν διαχεῖται ἐπὶ τοῦ προ-

σώπου ὄλων, ἐγείρονται ὄλοι καὶ
ὄπου φύγει, φύγει.

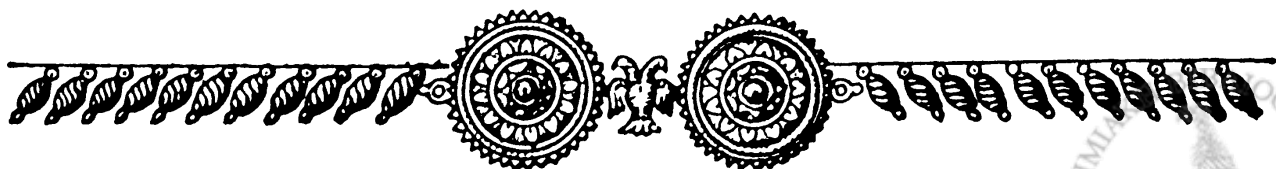
Ἄποια εἰρωνεῖα! ἓνας Λιάπης ἐ-
κεῖ πέρα, ἓνας γδυτός, ξυπόλυτος,
φειριασμένος νὰ δέρνη, νὰ ὑβρίζη,
νὰ ἄγῃ καὶ φέρη λαὸν εὐγενῆ μὲ
αἰσθήματα ὑψηλά, ὑπερήφανον, φι-
λότιμον, μὲ θρησκείαν τὴν ἀρίστην.

B.

Προφανῶς ὁ μακαρίτης Β. παρέ-
λειψε νὰ ἀναφέρει μιὰ ἄλλη, ἄλ-
λά... εὐφημὴ πληγὴ τοῦ Ἑπειρώτη
χωρικοῦ: Τὴν... «φιλία». Καὶ τί φι-
λία! Ἄγάπη κι' ἐκτίμησι Τούρκου
καὶ ραγιᾶ. Λέξη φιλία ποὺ ὁ Μεχ-
μέτης τὴν προφέρει «φιλιάν».

Γιὰ περισσότερες λεπτομέρειες
ἀντιγράφω ἀπὸ τὴν «Παλιγγενε-
σία» τῆς 14ης Ἀπριλίου 1880, τὴν
ἐξῆς περικοπὴ, ἀπὸ ἀνταπόκριση
«Ἐξ Ἰωαννίνων, 4 Ἀπριλίου».

«Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1880 οἱ
εἰς Ζαγόριον ἐξελθόντες 400 χαλ-
τούπιδες στρατιῶται, πρὸς φύλαξιν
αὐτοῦ, διεσπάρησαν εἰς τὰς διαφό-
ρους κώμας καὶ ψωμίζονται ὑπὸ
τῶν δυστυχῶν κατοίκων, ἐπαιτοῦν-
τες φιλιάν, ἦτοι φίλευμα ἄρ-
του καὶ προσφαγίου, τὴν μόνην ἑλ-
ληνικὴν λέξιν, ἣν ἐδίδαξαν αὐτοὺς,
ὅπως κατορθώσωσι νὰ ψωμίζονται
δωρεάν. Ἡ κυρία λοιπὸν ἐργασία
αὐτῶν εἶναι νὰ ἐπιδιώκωσι καὶ νὰ
ἐπιζητῶσι παραδειγματικῶς τὴν
φιλιάν, καὶ οὐχὶ τοὺς ληστὰς».

Η ΔΙΚΑΙΩΣΗ

ΤΟΥ Ν. ΚΟΝΕΜΕΝΟΥ (1832-1907)

ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΖΗ

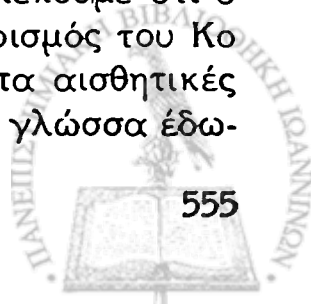
Το όνομα των Κονεμένων ηχούσε συχνά στ' αυτιά μου όταν παιδί ανήμελο τότε διάβαινα τους δρόμους της όμορφης μα και άσημης σχεδόν Πρέβεζας. Θυμάμαι πάλι τα καλοκαίρια όταν με άλλους συνομήλικούς μου πηγαίναμε στο «Ψαθάκι» για κολύμπι, άκουγα τους άλλους να λένε πως εδώ είναι τα χτήματα των Κονεμένων, με δεν έβλεπα τίποτα το σπουδαίο και ούτε ποτέ από περιέργεια ρώτησα για να μάθω κάτι γύρω από το όνομα τούτο.

Πέρασαν καμιά δεκαπενταριά χρόνια από τότε και να η έκπληξη! Όταν κάποιο απόγευμα στη Δημ. Βιβλιοθήκη της πόλης εδώ (Δ. Γερμανία) που ζω, σκαλίζοντας διάφορα βιβλία και παλιά περιοδικά, ξεχώρισα σ' ένα από αυτά το όνομα του Ν. Κονεμένου, όπου ο Κ. Κρουμπάχερ τον επαινεί, υποστηρίζοντας ότι «ό Κονεμένος ευστόχως προέλαβε την λύσιν του γλωσσικού».

Ήταν η πρώτη φορά που ένοιωσα περήφανος, να είμαι Πρεβεζάνος και από τότε έγινα πió μανιώδης ερευνητής, αλλά αυτό είναι μια άλλη υπόθεση. Ίσως τώρα, λίγο - πολύ ο κάθε Πρεβεζάνος να γνωρίζει ορισμένα για τους Κονεμένους ή τουλάχιστον για τον Ν. Κονεμένο που ήταν μια ξεχωριστή μορφή.

Ο Ν. Κ. υπήρξε για την εποχή του αξιόλογη πνευματική φυσιογνωμία. Στοχαστικός, ρεαλιστής και σατυρικός έκανε τομές στα προβλήματα της νεοελληνικής, τότε κοινωνίας και μόχτησε αρκετά για την ανόρθωσή της με έργα πρωτότυπα που τα χαρακτηρίζει η δημιουργική και αντικειμενική θέση του.

Αντικρύζει τα γλωσσικά προβλήματα περισσότερο από την αισθητική τους πλευρά παρά από την γλωσσολογική. Βλέπουμε ότι ο γλωσσικός φιλελευθερισμός του Κονεμένου και οι οπόλυτα αισθητικές αντιλήψεις του για τη γλώσσα έδω-

σαν γραμματικό σύστημα πλούσιο από την άποψη του τυπικού και της φωνητικής.

Ήταν το καλοκαίρι του 1985 όταν κατηφορίζοντας το δρόμο που βγάζει στην παραλία λίγο πιά πριν από τα Δικαστήρια και δεξιά στη μικρή εκείνη πλατειούλα είδα να ξεχωρίζει η προτομή του Ν. Κονεμένου και με μιάς τα χείλια μου ψιθύρησαν «ΔΙΚΑΙΩΣΗ».

Ναί. Ο χρόνος χωρίς αμφιβολία δικαίωσε τον δικό μας Κονεμένο το διαπιστώνουμε αυτό στην εποχή μας, τώρα που έλειψαν πια οι οξύτητες και οι υπερβολές της μαχητικής περιόδου και η γλώσσα καλλιεργείται χωρίς τους αποπνικτικούς περιορισμούς, βλέποντας την τελική επικράτηση του δημοτικισμού.

Η επιθυμία μου ήταν από πολύ παλιά να κάνω κάποια εργασία, (αφιέρωμα) στον Πρεβεζάνο Ν. Κονεμένο (φόρος τιμής) για τους αγώνες του, γιατί πραγματικά το αξίζει και θα το διαπιστώσει αυτό ο καθένας όταν μελετήσει τα περίφημα «Δοκίμια», «Κοινωνικά» και «Δημοσιονομικά» του.

Την ευκαιρία αυτή μου την έδω-

σε κάποιο αναπάντεχο γεγονός που μου συνέβηκε μόλις πριν δυο χρόνια.

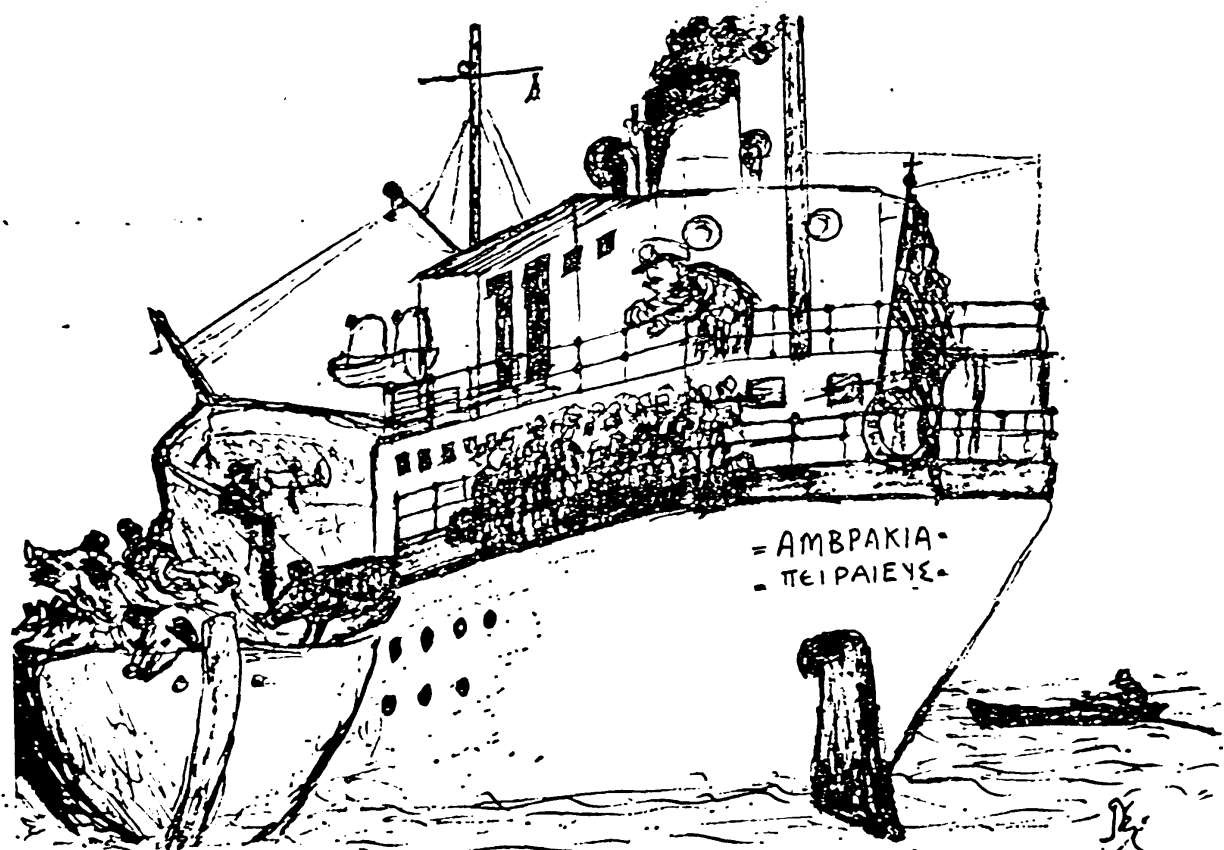
Καλοκαίρι και πάλι, σε μια συνάντηση που είχα με τον φίλο μου και συμπολίτη μας Γ. Τάλλαρο, του ανέφερα ότι ενδιαφέρομαι να συγκεντρώσω υλικό γύρω από τον Ν. Κ. και τότε μια άλλη έκπληξη με περίμενε.

Μου εκμυστηρεύτηκε ο Γ. Τάλλαρως πως στο οικ. Αρχείο υπάρχει κάποιο τετράδιο με ποιήματα του Κονεμένου (ανέκδοτα) που διασώθηκαν την τελευταία στιγμή από τη φωτιά χάρη στην εκεί παρουσία του Γιάννη Τάλλαρου, δημοσιογράφου - λογοτέχνη (1907—1961) που όταν έμαθε ότι ο επιστάτης του χτήματος Κονεμένου στο Σκαφιδάκι θα έκαιγε ότιδήποτε γραφτό υπήρχε τότε (Κατοχή) στο υπόγειο του σπιτιού, έσπευσε αμέσως.

Το τετράδιο αυτό έχει κόκκινο εξώφυλλο χοντρό που φέρει τον τίτλο «Εξηγήσεις» και στο πίσω εξώφυλλο είναι ελαφρώς καμμένο.

Το τετράδιο αυτό περιεσώθηκε το 1942 και βρίσκεται στο Οικ. Αρχείο της οικογ. Τάλλαρου Γεωργ. στην Πρέβεζα.

«Ο καπετάνιος... «Μη βιάζεστε παρκαλώ, γὰ βγόντε πρώτα οί...» λόρδοι στη μαθούνα»

ΠΡΕΒΕΖΑ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Είκοσιτετράωρο ταξίδι

Πριν από τὸ Β΄ πόλεμο, τουλάχιστον ὡς τὸ 1934, πού πέταξε τὸ πρῶτο ἀεροπλάνο Γιάννινα — Ἀθήνα καὶ ἡ ἀπόσταση ἐκμηδενίστηκε, καὶ πού τὸ πρῶτο αὐτὸ ἀεροπορικὸ ταξίδι μᾶς τὸ περιέγραψε ζωηρὰ ὁ ἀλησμόνητος Χρ. Χρηστοθασιλῆς, πού ἔγινε πλὶ (πουλί), ἀπὸ Πρέβεζα στὴν Ἀθήνα ἤθελες πάνω ἀπὸ τριάντα ὥρες μὲ τὰ καράβια τῆς ἐποχῆς· τὸν «Ἀτρόμητο», τοῦ Τυπάλδου, τὴν «Ἐλθίρα» τοῦ Ποταμιάνου, τὴν «Ἀμπρακία», τὴν «Πύλαρο» — ὅλοι μὲ τὴν Πύλαρο!, ὡς τὸν ἡρωϊκὸ «Τρίτωνα» πού βομ-

βαρδίστηκε ἀπὸ τοὺς Ἴταλούς. Τὸ ταξίδι μακρόπνοο ὅσο καὶ γραφικὸ. Ἀναχώρηση ἀπὸ Πρέβεζα ἀπογευματινὲς ὥρες, παλιότερα ἀπὸ Κόπραινα, θυμᾶται ὁ Κώστας Σταμάτης καὶ ὁ Ἀπόστολος Παπαζήσης. Διασχίζαμε τὸν αὐλακα ἀνάμεσα Λευκάδας — Ἀκαρνανίας. Πολλὲς φορές κόλλαγε τὸ καράβι στὴν ἄμμο καὶ παραμέναμε στὸ γυρτὸ κατάστρωμα μεταξὺ φόβου καὶ καζούρας ἕως ὅτου ξεκολλήσει. Ἐπειτα συνέχεια με ἀπόγεμα στὸν Ἀστακὸ τῆς Ἀκαρ- (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 572)

ΟΙ ΕΝ ΤΡΑΝΣΥΛΒΑΝΙΑ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ Ο ΕΝ ΒΡΑΣΣΟΒΩ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ Π. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΥ

ΤΟΥ ΕΡΜΗ Θ. ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

Β'

Ἐρειδόμενοι ἐπὶ ἱστορικῶν μελετῶν ἐποιήσαμεν μνείαν εἰς τὸ «Δελτίον», περὶ τῶν ἐν Αὐστρία, Οὐγγαρία καὶ δὴ Τρανσυλβανία Ἑλλήνων, ἐν οἷς πολυάριθμοι Ἠπειρώται.

Ἀναφέραμεν συνοπτικῶς περὶ τῆς ἐμπορικῆς δράσεως αὐτῶν, τῶν ἐμπορικῶν προνομίων τῶν χορηγηθέντων αὐτοῖς, τῶν κατὰ τόπους ἀρχῶν καὶ τῆς ἐχθρότητος ἦν, οἱ ἐν Τρανσυλβανία Σάξωνες (Γερμανοὶ) ἐξεδήλωσαν ἐναντίον των.

Ἐν τέλει ἀφηγήθημεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῶν Ὀρθόδοξων ὁμογενῶν εἰς Βρασσαβὸν ἢ Στεφανούπολιν.

Αὐτοὺς ἐνίσχυσε τὰ μέγιστα ὁ ἐξ Ἠπείρου ἀφιχθεὶς Παναγιώτης Χατζῆ Νίκου.

Τίς ὑπῆρξεν ὄμως ὁ φιλόanthρωπος καὶ φιλόπατρις οὗτος Ἠπειρώτης, ὁ εὐεργετήσας τὴν ἑλληνικὴν ταύτην τρανσυλβανικὴν παροικίαν;

Ὁ Β. Ι. Δημάρατος² ἐξ Ἑλληνίδος μητρός, ἦς τὸ ὄνομα ἀγνοῶ δυστυχῶς, ἐνῶ ὁ Σκεῦος Ζερβός³ καὶ ὁ ἀρθρογραφῶν εἰς τὸ Νεώτερον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἡλίου»⁴ λέγουν ὅτι ἦτο «ἓνας ἐκ τῶν εὐπορωτέρων τῶν Ἰωαννίνων».

Πλείονας πληροφορίας πάντως περὶ τοῦ θίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ

γενναιοδώρου τέκνου τῶν Ἰωαννίνων παρέχει ἡμῖν ὁ Χ. Κτενᾶς.

Κατ' αὐτὸν «ὁ Παναγιώτης Χατζῆ Νίκου εἶχε τὸ μέγα εὐτύχημα ἵνα τεχθῆ ἐν τῇ εὐάνδρῳ Ἠπείρῳ, καὶ δὴ ἐν τῇ ἐνδόξῳ καὶ ἀπὸ τῶν μυθικῶν καὶ προἱστορικῶν χρόνων ἑλληνικωτάτῃ πόλει τῶν Ἰωαννίνων τῷ 1709, γράφων εἰς τὴν Μ. Ἑλλ. Ἐγκ. ἀποκαλῶν αὐτὸν πλούσιον Ἰωαννίτην καὶ "Ἕλληνας πατρὸς Νικολάου, λαβόντος τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ Χατζῆ, ἦτοι προσκυνητοῦ, μετὰ τὸ εἰς Ἱεροσόλυμα ταξείδιον αὐτοῦ, εἰς προσκύνῃσιν τοῦ Παναγίου Τάφου, ὡς ἔπραττον πλείστοι τῶν ἡτέρων ὁμογενῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μετὰ ταῦτα.

Ὁ δὲ Παναγιώτης ὡς ἐπώνυμον προσέλαβε τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς συνήθως ἐγένετο ἐν Τουρκία μέχρις ἐσχάτων, ἀλλὰ συντετημένον μετὰ τοῦ τιμητικοῦ τίτλου.

Τὰ πρῶτα καὶ ὀλίγα γράμματα τὰ ἔμαθεν ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, κατὰ τὰς νύκτας, ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ ἐφημερίου αὐτοῦ.

Παρ' αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν σεβαστῶν γονέων ἔλαβε καὶ ἀνατροφὴν θρησκευτικὴν, φιλανθρωπικὴν καὶ ἑλληνοπρεπῆ, ἃς καὶ ἐξεδήλου καθ'

ἄλλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ διαθήσει τῆς μεγάλης αὐτοῦ περιουσίας.

Κατόπιν ἐξέμαθε τὴν γουναροποιίαν ἣν καὶ μετήρχετο ἐν Ἰωαννίνοις, ὡς ἐπάγγελμα, ἐξ οὗ καὶ ἰκανὴν περιουσίαν ἀπέκτησεν». ⁵

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς οικονομικῆς ἀκμῆς αὐτοῦ συνέβη τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν.

Νεαρός τις, ὀρφανὸς μητρὸς καὶ πατρὸς, ⁶ ἐξεδιώχθη τοῦ πατρικοῦ τοῦ οἴκου ὑπὸ τῆς μητριᾶς του ⁷ καὶ ἔλθων εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἐξεύρεσιν ἐργασίας περιεφέρετο ἄστεγος καὶ νῆστις. ⁶ Τυχαίως ἐστάθη κάτωθεν τῆς θύρας τῆς οἰκίας τοῦ Χατζῆ Νίκου ὅστις ἀντικρύσας αὐτὸν τὴν πρωΐαν, Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ συγκινηθεὶς ἐκ τῆς ἱστορίας του τὸν προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς οἰκίας.

Φιλόπρονος καὶ φιλομαθῆς ὁ νέος ἐξετιμῆθη δεόντως ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου ὅστις κατέστησε αὐτὸν γραμματέα καὶ θραδύτερον συνεταιρὸν τῶν ἐπιχειρήσεών του.

Οὗτος ἦτο ὁ Ζώης Καπλάνης εἰς ἐκ τῶν γνωστῶν εὐεργετῶν τοῦ Ἑθνους.

Τῇ προτροπῇ τοῦ ἐντίμου τούτου συνεταίρου, ὁ δραστήριος Χατζῆ Νίκου «ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον ἔνθα ὑπῆρχε πολὺ μεγαλυτέρα ἐργασία ἢ ἐν Ἠπιείρῳ καὶ Μακεδονία καὶ ἀνέπτυξε μέγα ἐμπορικὸν γουναροποιεῖον καὶ γουναροπωλεῖον», ὅπερ διηύθυνεν αὐτοπροσώπως». ⁹

Κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα ὁ ἰθύνων νοῦς τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπέστειλε τὸν Καπλάνην μετὰ γυνῶν καὶ γουναρικῶν «εἰς Λειψίαν,

ὅπου ἐγίνετο μέγα ἐμπόριον γουναρικῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας καὶ εἰς Μόσχαν». ¹⁰

Ληξιάσης ἐπιτυχῶς τῆς ἐμπορικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ζώη Καπλάνη εἰς Γερμανίαν καὶ Μόσχαν, ὁ προστατευόμενος τοῦ Χατζῆ Νίκου ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον ἔνθα ὑπέδειξε εἰς τὸν εὐεργέτην του νὰ ἐγκατασταθῶν εἰς Μόσχαν ὅπου θὰ ἐπολλαπλασίαζον τὴν περιουσίαν των. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος εἶχε κλίνει πρὸς τὴν δύσιν τοῦ θίου του «οὐ μόνον δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν, ἀλλὰ μάλιστα προέτεινε καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἐταιρείας διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶχε πλέον ἀνάγκην ἀναπαύσεως». ¹¹

Οὕτω ὁ μὲν Καπλάνης ἀνεχώρησεν διὰ Ρωσίαν, ὁ δὲ Χατζῆ Νίκου ἐγκατεστάθη εἰς Βρασσοβὸν ὀλίγον πρὸ τοῦ 1770 «ἔνθα εὔρε τὴν ποθουμένην ἡσυχίαν».

Διαπιστώσας ὅμως ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔλευσίν του εἰς Στεφανόπουλιν, ὅτι οἱ συμπατριῶται ἐκκλησιάζοντο εἰς δωμάτιον οἰκίας τινος καὶ «ὡς γνήσιος Ἕλληνας καὶ δὴ Ἠπειρώτης», κατὰ Κτενᾶν, ἀπεφάσισε νὰ οἰκοδομήσῃ ἑλληνικὸν Ναὸν χάριν τῶν διαμενόντων παροίκων.

Σχετικῶς εἰς μίαν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του ἔγραφεν τ' ἀκόλουθα:

«Αὐτοθελήτως προηρέθη καὶ ἔδωσα ἕξ χιλιάδες γρόσια μὲ τὰ ὁποῖα ἠγόρασαν ¹² ἐν ὁσπήτιον μὲ ὅλον τὸν τόπον τῆς περιοχῆς ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου αὐτοκράτορος Ἰωσήφ τοῦ δευτέρου καὶ δι' ἀδείας τῆς αὐτοῦ Καισαροβασιλικῆς Μεγαλειότητος ἀντὶς τῆς καπέλης ἔκτισαν μέ-

σα εἰς τὸν τόπον τοῦ ὁσπητίου Ἐκκλησίαν μὲ συμφωνίαν ὁποῦ ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι Γραικική καὶ νὰ παρθῆ καὶ ἡ ἄδεια ὁποῦ νὰ ἔλθῃ γραικὸς Παπᾶς καὶ νὰ λέγεται Ἐκκλησία τῶν γραικῶν μὲ τὸ δικαίωμα καὶ τάξιν ὁποῦ ἐφυλάττετο εἰς τὴν ρηθεῖσαν καπέλαν».¹³

Γενικῶς διὰ τὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀνεγερθέντα Ναὸν ὁ μὲν εἰρηθεῖς εὐεργέτης προσέφε-
ρεν ἐν συνόλῳ 7.127 φιορίνια, ἐνώ
ἕτεροι ὁμογενεῖς παροικοῦντες εἰς
τὴν γραφικὴν πόλιν τῆς Ἀρδεαλίας
εἶχον συγκεντρώσει ποσά, ἀνάλογα
τῆς καταστάσεώς των ἀνερχόμενα
εἰς 13.726 φιορίνια καὶ τοιουτοτρό-
πως αἱ ἐργασίαι ἀνεγέρσεως τῆς
ἐκκλησίας ἐπερατώθησαν τῷ 1787.¹⁴

Ἐπὶ πλέον διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ
Χατζῆ Νίκου, τοῦ κυριωτέρου ἰδρυ-
τοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐξε-
δόθη Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα
«δι' οὗ ἐπετρέπετο οὐ μόνον ἡ με-
τάκλησιν "Ἕλληνας ἱερέως ἐξ ἑνὸς
τῶν ἐν τῷ Ἀρχιεπιάγει μοναστηρί-
ων πρὸς ἐπιτέλεσιν ἐν αὐτῷ τῶν ἱ-
εροτελεστιῶν ἑλληνιστί, ἀλλὰ καὶ
ἡ συντήρησις καὶ διοίκησις τῆς ἐκ-
κλησίας ταύτης ἀνετίθετο εἰς μό-
νην τὴν ἐν Στεφανουπόλει ἑλληνι-
κὴν Κοινότητα, δαπάναις τῆς ὁποί-
ας καὶ μόνης ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία
αὕτη, πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν ὅπως
ἡ θεία λατρεία τελῆται ἐν αὐτῇ ἑλ-
ληνιστί, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Αὐτοκρα-
τορικὸν Διάταγμα Φραγκίσκου τοῦ
Β' τοῦ 1795».¹⁵

Ἐκ τῶν δωρηθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰ-
ωαννίτου κτήτορος τῆς Ἁγίας Τρι-
άδος ἱερῶν σκευῶν καὶ καλυμμά-
των διατηροῦντο μέχρι τῷ ἔτει 1937

ἐν ἁγίον ἄρτοφόριον χρονολογού-
μενον ἀπὸ τοῦ 1793 καὶ εἰς Ἐπιτά-
φιος ἀρίστης τέχνης, κατασκευα-
σθεῖς εἰς Βιέννην.

Ὁ Παναγιώτης Χατζῆ Νίκου ἀ-
πεβίωσε τῇ 28 Μαρτίου 1796 καὶ ἐ-
νεταφιάσθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν νεκρο-
ταφεῖον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ὀπισθεν
τοῦ ἱεροῦ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέ-
ντος Ναοῦ.

ΚΩΜΙΚΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ ΡΟΥΜΑΝΩΝ

Προκειμένου νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν
κατοχὴν τῶν Ρουμάνων ὁ περικαλ-
λῆς ἑλληνικὸς Ναὸς τοῦ Βρασσο-
βοῦ, οἱ τελευταῖοι, ἐπενόησαν διά-
φορα σοφίσματα δι' ὧν ἐφαντάζον-
το ὅτι θὰ ἐδικαιολογοῦσαν τὰς ἀ-
δηφάγους των ὀρέξεις, ὅπως διέ-
πραξαν ἄλλωστε καὶ εἰς ἄλλας πα-
ρομοίας περιπτώσεις. (Ἐκκλησῖαι,
σχολικὰ κτίρια κλπ., δημιουργή-
ματα τοῦ Παριστρῖου ἑλληνισμοῦ
ἐγένοντο διὰ τῆς μεθόδου τῆς ὑ-
φαρπαγῆς «ἰδιοκτησίαι» τῶν Βλα-
χομολδαυῶν).

Συγκεκριμένως ἀφ' ὅτου ἀπὸ τὸ
1853 ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν I. E. RADU-
LESCU καὶ D. BOLINTINEANU
τὸ περίφημον Ρουμανοκουτσοβλα-
χικὸν¹⁶ ζήτημα, ἀποκύημα τοῦ ρου-
μανικοῦ σωβινισμοῦ, ὁ ἐν Βουκου-
ρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ¹⁷ τύπος εἶχε πεί-
σει τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Ρουμα-
νίας ὅτι ἅπαντες οἱ κατοικοῦντες
εἰς Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Ἠ-
πειρον τυγχάνουν Ἀρωμοῦνοι του-
τέστι Ρουμάνοι τῆς Β. Ἑλλάδος (οἱ
ρουμανίζοντες Κουτσόβλαχοι εἶναι

τὰ θύματα τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας).

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν καὶ ὁ Χατζῆ Νίκου κατήγετο ἐξ Ἠπείρου δέον νὰ θεωρεῖται Ρουμάνος, οὐχὶ Ἑλλην κατὰ τὰς ἀπόψεις τῶν ἀνοήτων μισελλήνων τῆς Τρανσυλβανίας. Συνεπῶς καὶ ὁ Ναὸς, ἔργον «Ρουμάνου» κτήτορος «πρέπει νὰ ἀνήκη» εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν Δακορωμαίων.

Καὶ ἐπιχειροῦντες νὰ θωροκίσουν ἔτι περισσότερον τὰς σαθράς τῶν θεωρίας, διετείνοντο ὅτι καὶ «γνήσιοι Ρουμάνοι» ἀκόμη εἶχον δωρίσει εἰκόνας καὶ τινα ἱερὰ σκεύη εἰς τὸν Ὁρθόδοξον ἑλληνικὸν Ναόν. Ἄρα ὁ Ναὸς ἐὰν ἦτο ἑλληνικός, οἱ Ρουμάνοι δὲν θὰ ἐπραγματοποιούσαν δωρεὰς εἰς μίαν ξένην ἐκκλησίαν.

Λέγοντες ὅμως τ' ἀνωτέρω ἑλλισμόνουν οἱ τάλαινες ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος πίστις δὲν ἔχει ὄρια, δὲν ἔχει φραγμούς, δὲν ἔχει περιορισμούς.

Πᾶς Ὁρθόδοξος εἰς οἰονδήποτε ἔθνος καὶ ἂν ἀνήκει δικαιούται νὰ προσφέρῃ τάματα εἰς ὅποιαν ὁμόδοξον ἐκκλησίαν ἐπιθυμῆι, ἀνεξαρτήτως ἐὰν ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται ἐν αὐτῇ ἑλληνιστί, ρωσιστί, ρουμανιστί, σερβιστί κλπ.

Αἱ δωρεαὶ οὐδόπως ἀποτελοῦν σοβαρὸν τεκμήριον δυνάμενον νὰ «πιστοποιήσῃ» τὴν ρουμανικότητα τοῦ ἐν Στεφανουπόλει ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

(Ἄλλωστε αἱ προσφοραὶ τῶν Ἑλληνορθόδοξων ὑπερβαίνουν ἀριθμητικῶς τὰς δωρεὰς τῶν Ὁρθόδοξων Βλαχομολδαυῶν καθ' ἃ ἀνα-

γράφει ὁ συγγραφεὺς τὸ ἱστορικὸν τοῦ ναοῦ).

Διὰ τούτων καὶ ἄλλων παρομοίων μειρακιωδῶν δικαιολογιῶν οἱ ἐν Βρασσοβῶ Ρουμάνοι ἐνήργησαν ἵνα ἐπιτύχουν τὴν κατάληψιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας.

Δι' ὃ οἱ ὁμογενεῖς οἱ παροικοῦντες εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν πόλιν, προεξάρχοντος τοῦ φιλοπάτριδος Ἀναστασίου Ι. Σαφράνου, ὑπεστήριξαν ἐνώπιον τῆς οὐγγρικῆς Δικαιοσύνης τὴν ἑλληνικότητα τοῦ Ναοῦ.

Ἐπὶ μίαν πενταετίαν (1881—87) διήρκεσαν οἱ δικαστικοὶ ἀγῶνες, οἱ δὲ Μαγυάροι δικαστικοὶ ἀπέρριψαν τὰς παραλόγους ἀπαιτήσεις τῶν Ρουμάνων.

Μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν ἐξέλιξιν τοῦ δικαστικοῦ ἀγῶνος οἱ Ἕλληνες τῆς Στεφανουπόλεως ἐτοποθέτησαν εἰς τὴν μεσημβρινὴν πρόσοψιν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν:

«Ἁγία Τριάς
Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὸς Ἐθνικὸς
Ναὸς τῆς ἐν Βρασσοβῶ Ὁρθοδόξου
Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὑμῶν τὸν
Ἕψιστον ἑλληνιστὶ»

Αὕτη ὑφίστατο καὶ πρὸ τοῦ ἔτους 1970. Τοιαύτην περιπέτειαν ἔσχεν ὁ ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Νίκου, κυρίως, ἀνεγερθεὶς Ναὸς λόγῳ τῶν κωμικῶν διεκδικήσεων τῶν Ρουμάνων.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

Φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων ὁ Ἰωαννίτης γουναρέμπορος δὲν ἠγνόησεν τοὺς πένητας καὶ τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ἐμπνεόμενος ἀπ' τὰ ἀλ-

τρουϊστικά διδάγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐνίσχυσε ἀδιακρίτως Ἑλληνας, Σάξωνας, Οὐγγρους, Ρουμάνους.

Σχετικῶς ὁ Ἄρχ. Χ. Κτενᾶς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «κατέθηκεν ἐν τῇ ἐν Βιέννη βασιλικῇ Τραπέζῃ 10.000 φλωρία ἀργυρᾶ τῇ 15 Δεκεμβρίου 1793 πρὸς 4% ὅπως οἱ τόκοι οὗτοι «διαμοιράζονται δις τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς πτωχὰ καὶ ξεπεσμένα ὀσπήτια τοῦ Βρασσοβοῦ» ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκευματος... ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς κατοίκους» τῆς πόλεως «οἵτινες μεγάλως ἐξετίμων καὶ ἐσέβοντο αὐτόν».¹⁸

3.580 φιορίνια ἀφῆκε ἵνα διανεμηθοῦν ὑπὸ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς 14 ρουμανικὰς οἰκογενείας καὶ εἰς τρεῖς ἑλληνικὰς «ἀπὸ 50 μέχρι 500 φιορινίων ἅμα ὑπανδρευθῶσιν αἱ θυγατέρες αὐτῶν».¹⁹

Ἄλλα χρηματικὰ ποσὰ διέθεσεν ὑπὲρ 20 ρουμανικῶν οἰκογενειῶν ἐν αἷς καὶ ἐνὸς ἱερέως.

Ταῦτα ἀναφέρονται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς περὶ τῶν φιλανθρωπικῶν πράξεων τοῦ Παναγιώτου Χατζῆ Νίκου.

Δὲν ἀποκλείεται ὅμως ὁ πάμπλουτος Ἡπειρώτης νὰ εἶχεν ἐλεῆση ἐν κρυπτῷ καὶ ἄλλους ἀναξιοπαθεῖς.

Η ΜΕΡΙΜΝΑ ΔΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἐνθυμούμενος τὰς πατριωτικὰς νοουθεσίας τὰς ὁποίας ὁ ἱερεὺς καὶ διδάσκαλός του ἐνέβαλεν εἰς τὴν καρδίαν του ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκ-

κλησίας τῶν Ἰωαννίνων, ὁ γενναίος ἀνὴρ ἐμερίμνησε ἰδιαιτέρως διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς Βρασσοβὸν ἔνθα, ὡς προελέχθη, ἐγκατεστάθη περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ θίου του.

«Παναγιώτη ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃς νὰ ἐργασθῆς, νὰ μὴ λησμονῆς τὸν Θεόν, τοὺς πτωχοὺς καὶ τὴν πατρίδα»,¹⁹ τοῦ εἶπεν ὁ ἐνθερμος κληρικός καὶ τὰ λόγια αὐτὰ εἶχον χαραχθεῖ βαθέως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀγνοῦ πατριώτου.

«Διὸ ὡς Ἑλληνας» γράφει ὁ βιογράφος του, παρατηρήσας τὴν ἑλλειψιν «ἐνὸς ἑλληνικοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δυνηθῶσιν οἱ Ἕλληνας νὰ διδάξωσι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν» ἔλαβε ὑπ' ὄψει τὴν προκοπὴν τῶν παιδίων τῶν γραικῶν καὶ ἔκρινε καθ' αὐτὸ εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν βασιλικὸν μπάγκον τῆς Βιέννης 10.000 φιορίνια ὅπου μὲ τὸ διάφορον αὐτῶν νὰ συστηθῇ ἐν ἑλληνικὸν σχολεῖον».²¹

Πράγματι τῇ ἐπεμβάσει τῆς προνομοῦχου ἑλληνικῆς ἐταιρείας ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος ὁ Β', ἐπέτρεψε τὴν σύστασιν ἑλληνικῆς σχολῆς εἰς Στεφανούπολιν «ἥτις ὠφείλεν ἵνα ἔχη τὰς πύλας αὐτῆς ἀνοικτὰς καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ἄλλων θρησκευμάτων».²²

Ἐλειτούργησεν ἡ σχολὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1908 ἥτοι δέκα ἀκριβῶς ἔτη πρὸ τῆς προσαρτήσεως τῆς Τρανσυλβανίας, ὑπὸ τῶν Ρουμάνων μετὰ τὸν τερματισμὸν τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου (1918).

Ἐλειτούργησεν κανονικῶς συμ-

φώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἱδρυτοῦ της, «ὅπως οἱ μαθηταὶ μανθάνωσι «τὴν ἀρχαίαν διάλεκτον τῶν γραικῶν καὶ ὠφελούνται οἱ νέοι κάθε γένους ἀπὸ τὴν προκοπὴν τῶν γραμμάτων».²³

Ταῦτα ἔπραξεν ὁ Παναγιώτης Χατζῆ Νίκου διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ἐν Βρασσοβῶ Ἑλληνοπαίδων καὶ διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων μεταξὺ τῶν ἄλλοεθνῶν, τῶν οἰκούντων ἐν τῇ μεγαλουπόλει ταύτῃ τῆς Ἀδρεαλίας.

Ἐπὶ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους οἵτινες πρωτίστως πλεονάζουν εἰς Ἡπειρον.

1. Ἀρχ. Χ. Κτενᾶς «Λεύκιμα τῆς ἐν Στεφανουπόλει ἐθνικῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐπὶ τῇ ἑκατονπεντηκονταετηρίδι αὐτῆς 1787-1937» Βουλκορέσιον 1937 καὶ Ε. Θ. Μουδοπούλου εἰς «Ἐθνικὸν Προσκλητήριον» 1 Φεβρουαρίου 1958.

2. ἸΓ' σελ. 745—746.

3. Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἐλευθερουδάκης» τ. Ζ'.

4. τ. Ι' σελ. 240.

5. Ἀρχ. Χ. Κτενᾶ ἐνθ' ἀν. σ. 15.

6. Σ. Ζερβός εἰς «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἐλευθερουδάκης» τ. Ζ'.

7. Β. Ι. Δημάρατος εἰς Μεγάλῃν Ἐγκυκλοπαιδείαν τ. ΙΓ' σ. 745—746.

8. Σ. Ζερβός, ἐνθ' ἀν.

9. Ἀρχ. Χ. Κτενᾶ, ἐνθ' ἀν.

10. Ἀρχ. Χ. Κτενᾶ, ἐνθ' ἀν. σ. 16.

11. Ἐνθ' ἀν.

12. Προφανῶς τὰς διατυπώσεις ἀγορα-

πωλησίας ἐπραγματοποίησαν παλαιὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος Βρασσοβῶ.

13. Ἐνθ' ἀν. σ. 17.

14. Ἐνθ' ἀν. σ. 18.

15. Ἐνθ' ἀν. σ. 10.

16. Ἐπὶ διπλωματικῶ ἐπιπέδου τὸ Ρουμανοκουτσοβλαχικὸν κατέστη γνωστὸν τὸ 1881, ὅτε ἡ ρουμανικὴ κυβέρνησις ἐπιδιώκουσα τὴν ματαίωσιν τῆς ἐνώσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἀρτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος παρήγγειλεν εἰς τὸν ἐν Λονδίῳ πρεσβευτὴν Ι. Γκίκα νὰ διαμαρτυρηθῇ παρὰ τῷ Ὑπουργῷ Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας λόρδῳ Γκράνθιλ ἐπὶ τῇ γενομένῃ ἀδικίᾳ εἰς βάρος «χωρῶν, κατοικουμένων ὑπὸ πολλῶν χιλιάδων λαοῦ ρουμανικῆς ἐθνικότητος».

Αὕτη ὑπῆρξεν διπλωματικῶς ἡ πρώτη ἐχθρική ἐκδήλωσις τῆς ἐπισήμου Ρουμανίας «ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἑλληνικὰ ζητήματα».

Ἡ ἀνότητος, ὁμως, ἀξίωσις τῆς ρουμανικῆς κυβερνήσεως ὅπως παραστῆ διερμηνεὺς τῶν φρονημάτων λαῶν οἰκούντων ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἡπείρῳ... ἦτο νὰ προκαλέσῃ τὴν εἰρωνεῖαν τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς καὶ τὰ σκώματα τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως. Ἐν Γ. Κ. Ἀϊμπρέα «Πολιτικὴ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος 1821—1921», Ἐν Ἀθήναις 1923, τ. Β', σελ. 131.

17. Ε. Θ. Μουδοπούλου: «Τὸ Ρουμανοκουτσοβλαχικὸν ζήτημα» Ἐν Ἀθήναις 1978, σελ. 11.

18. Ἀρχ. Χ. Κτενᾶ, ἐνθ' ἀν. σ. 10-18.

19. Ἐνθ' ἀν. σ. 19.

20. Ἐνθ' ἀν. σ. 10.

21. Ἐνθ' ἀν. σ. 11.

2. Ἐνθ' ἀν.

23. Ἐνθ' ἀν.

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΒΕΝΕΤΗ

Ξεφυλλίζοντας ένα μικρό πόνημα του «ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ, καθηγητοῦ φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἀθήνεσι Πανεπιστημίῳ» με τὸν τίτλον ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΣΤΙΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ, Ἐν Ἀθήναις 1918, παραθέτουμε ὄσα ἀφοροῦν τὴν Ἠπειρο καὶ τοὺς Ἠπειρώτες.

Ἀλύτρωτοι ἐπιστήμονες δρῶντες ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πατρίδι. «Ἀναγράφομεν ἐνταῦθα τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰδρύσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου (1837) μέχρι τοῦ 1918 διατελέσαντες καθηγητὰς αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἀλυτρώτου Ἑλλάδος».

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Α Ι

Ζῆκος Ρώσης	
Παπαγιαννόπουλος Ν.	
Στροῦμπος Πέτρος	Νομικῆς
Φρεαρίτης Κων)νος	»
Πάλλης Ἀλ.	Ἰατρικῆς
Μαυρογιάννης Κ.	»
Πετσάλης Ν.	»
Πρινάρης Γ.	»
Βουσάκης Κ.	»
Μπαλάνος Σπ.	»
Χατζημιχάλης Μ.	»
Ζίνης Α.	»
Χασιώτης Δ.	»
Γεννάδιος Γ.	Φιλοσοφίας
Παππὰς Α. Μίνως	»
Ἀσώπιος Κ.	Φιλολογίας
Στροῦμπος Δημ.	Φυσικὸς
Λάμπρος Σπ.	Ἱστορίας
Σεμιτέλλος Δ.	Φιλολογίας
Φιλητὰς Χρ.	»

Ἐπιφανεῖς Ἕλληνες ἐν τῇ ἀλυτρώτῳ Ἑλλάδι εὐεργετικῶς δρᾶσαντες θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς.

Ἡρακλῆς Βασιάδης, Ἠπειρώτης, Ἰατροφιλόσοφος,

Ἀργύρης Βεργάδης, Ἠπειρώτης, Παιδαγωγός,

Γεώργιος Χασιώτης, Ἠπειρώτης, φιλόσοφος καὶ συγγραφεύς,
Δ. Χασιώτης, ἐξ Ἠπείρου, γεωπόνος καὶ Γεν. Διευθυντῆς τοῦ

Ἰπουργείου Γεωργίας,

Ματθαῖος Παρανίκας, Ἠπειρώτης, φιλόλογος καὶ συγγραφεύς

Μιλτιάδης Πανταζῆς, Ἠπειρώτης, φιλόλογος καὶ συγγραφεύς

Παναγιώτης Ἀραβαντινός, συγγραφεύς,

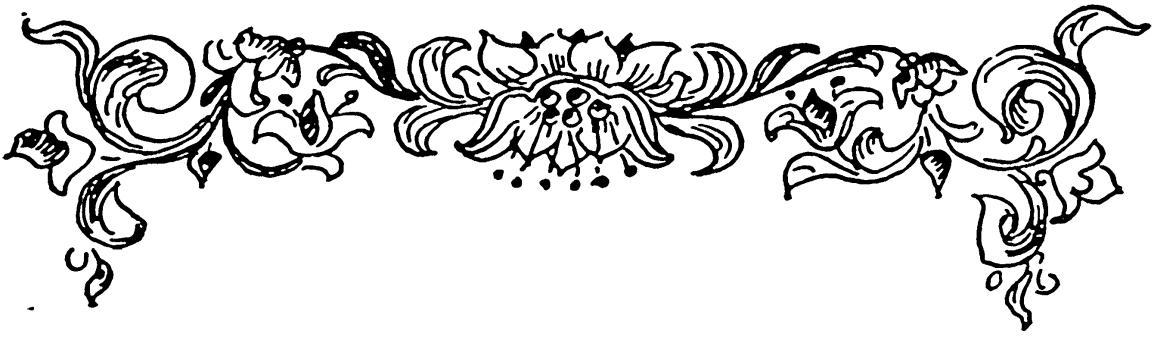
Μαρούλης Δ., Ἠπειρώτης, παιδαγωγός,

Ἀναστάσιος Σακελλάριος, ἐξ Ἠπείρου, γυμνασιάρχης Ἰωαννίνων καὶ Σμύρνης,

Σ. Μανάρης, ἐξ Ἰωαννίνων, μαθηματικός, Δ)ντῆς τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς,

Ὁ ἐξ Ἠπείρου Βασίλειος Δεσίρης, Νομικός.

Γιατί δὲ γένονταν παπάδες

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

“Ενας διάλογος στήν Πόβλα μέ δυό - τρία ἀγγόνια τοῦ Παπαχρήστου μέ μιὰ γερόντισσα πολὺ μεγάλη καὶ πού δὲν ἔβλεπε καὶ καλά. Κάπου ἐκεῖ τ’ ἀντάμωσε ἡ γερόντισσα, ἀκούμπησε τὴν παλάμη τοῦ χεριοῦ της ἀπάνω ἀπὸ τὰ ματοσίνοια καὶ τὰ ρώτησε:

— Ἀπὸ ποῦ εἶστε μωρὲ παιδάκια μου;

— Ἀπὸ δῶ εἴμαστε, μαλέκω, ἀπὸ τὴν Πόβλα τῆς ἀπάντησαν τὰ παιδιά.

— Καὶ ποιόνου εἶστε, μωρὲ θλαστάρια μου; τὰ ξαναρώτησε ἡ γερόντισσα.

— Εἴμαστε ἀγγόνια τοῦ Παπαχρήστου, μὸ μαλέκω τῆς ἀπάντησαν πάλι τὰ παιδιά. Καὶ τοὺς εἶπε ἡ γερόντισσα:

— Γιατί μωρὲ παιδάκια μου δὲν γίνηκε κανένα ἀπὸ τὲ σᾶς παπᾶς; Ἔσεῖς εἶστε μιὰ στάνη παιδιά, ἀγγόνια καὶ δισέγγονα τοῦ Παπαχρήστου. Θιὸ σχωρέστ’ τὴν ψυχούλα του κανένα δὲν εἶχε μεράκι νὰ γένει παπᾶς; Τὸ δικό σας τὸ σόϊ, οἱ παπποῦδες σας καὶ οἱ προσπαπποῦδες σας, κι ἀκόμα παραπάνω, ἦτανε ὀ-

λοι παπάδες. Οἱ Κονομαῖοι μέ τ’ ὄνομα! Καὶ τώρα δὲν θέλησε κανένα ἀχαῖρευτο ἀπὸ τεσσᾶς νὰ κάτσει ἐδῶ στὸ ποδάρι τοῦ Παπαχρήστου, νὰ εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ χωριοῦ, καὶ νὰ τοῦ φιλᾶνε τὸ χέρι μικροί, καὶ μεγάλοι;

Καὶ συνέχισε ἡ μαλέκω ζυγώνοντας πιὸ κοντὰ καὶ εἶπε σ’ ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά, πού τὸ εἶδε ὁμορφο καὶ πιὸ ντροπαλό:

— Γένου ἐσύ ψυχούλα μου πού εἶσαι ψιὰ ὁμορφο, γνωμικό, καὶ γλυκομίλητο, καὶ μοιάζεις τὸν πάππο σου τὸν Παπαχρήστο. Τὰ μανούσια, μανούσι μου, στὸ τόπο τους μυρίζουν καὶ μοσκοβολᾶνε, ὄχι στὰ ἔρημα τὰ ξένα, πού μᾶς ρήμαξαν.

Καὶ τῆς ἀπολογήθηκε τὸ παιδί μέ σεβασμό:

— Ἦθελα καὶ παραήθελα, μῶρ’ μαλεκούσιω μου, νὰ γένω παπᾶς καὶ νὰ κάτσω στὸ πανέμορφο χωριό μου στήν Πόβλα, καὶ στὸ ποδάρι τοῦ πάππου μου τοῦ Παπαχρήστου, ἀλλὰ ἔλα πού δὲν μ’ ἀφήνουνε νὰ γένω, οὔτε οἱ μπαρμπάδες μου, οὔτε τὰ ξαδέρφια μου κι’ ἔτσι
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 572)

Ἄκριβέ μας Ἄναγνώστη,

Τὸ περιοδικό, πού κρατᾶς στὰ χέρια σου ἔκλεισε τὰ δέκα πέντε χρόνια καὶ μπῆκε στὸ δέκατο ἕκτο χρόνο.

Θὰ θυμᾶστε, οἱ παλιότεροι, ὅτι τὸ πρῶτο φύλλο βγήκε (1974) πρωτόπλαστο σὰν πηλὸς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ κ ε ρ α μ έ ω ς (ἀγγειοπλάστη), μὲ τέσσερις σελίδες κι ἀγάλια - ἀγάλια ἀπὸ τὸ 1-30 τεῦχος, ἀπὸ τετρασέλιδο ἔγινε δσέλιδο καὶ 16σέλιδο, γιὰ νὰ φτάσει στὴ σημερινή μορφή μὲ τὴ δική Σου ζωογόνα πνοή.

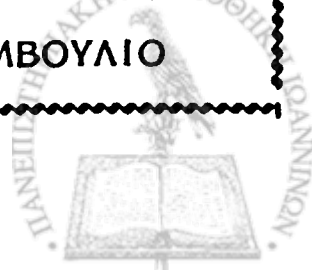
Στοὺς καιροὺς μας ὁ Τύπος, ὅπως πολλὰ πράγματα, ἔχει πάρει γιγάντιες διαστάσεις στηριζόμενος κυρίως στὸ βιομηχανικό, ἐμπορικό καὶ ἐφοπλιστικό Κεφάλαιο, πουλούμενος κι ἀγοραζόμενος στὴν πιάτσα. Καὶ βγαίνουν ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ μὲ ἐλλειμματικούς ἀπολογισμούς... Πού σημαίνει ὅτι χτυποῦν τὶς πόρτες τῆς ἐξάρτησης. Γιατὶ ὅποιος πληρώνει ὑπαγορεύει καὶ τὴ θέλησή του καὶ τὴν πολιτικὴ του.

Τοῦτο τὸ περιοδικὸ δὲν ἔχει ἀπὸ πουθενὰ καμμιά οἰκονομικὴ ἐξάρτηση καθὼς καὶ ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία, πού τὸ κρατᾶει στὰ δοκιμασμένα ἱστορικὰ χέρια της. Ἔτσι ἔχει ἐλεύθερη τὴ φ ω ν ῆ τ ο υ καὶ τὶς στήλες του. Οἱ συντάκτες του δὲν πίνουν νερὸ ἀπὸ ὑποπτες πηγές, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ β ρ υ σ ο μ ᾶ ν α Ἑπειρο, πού ἀποτελεῖ τὴ μοναδικὴ πηγὴ ἐμπνεύσεως. Φτασμένοι ἄνθρωποι, οἱ τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας καμμιά φιλοδοξία δὲν ἔχουν (πολιτικὴ ἀνάδειξη κλπ.) καὶ εἶναι ἀφοσιωμένοι στὴν ὑπηρεσία τοῦ Τόπου τους.

Ὅταν κάποτε ἐπιχειρήθηκε ἀνάμιξη στὴν πολιτικὴ σύσσωμο τὸ Συμβούλιο ἀντέδρασε. Δὲν περιμένουν ἀπὸ μᾶς οἱ Ἑπειῶτες πολιτικὲς παραινέσεις. Περιμένουν τὸν ἀνασσασμὸ τῆς γενέθλιας Γῆς τους ὅπου κι ἂν εὐρίσκωνται. Καὶ νομίζουμε ὅτι τὸ περιοδικὸ τῆς Ἑταιρείας τὸν μεταφέρει.

Παράκλησή μας μόνιμη καὶ ἐπαναλαμβανόμενη: κάθε Παραλήπτης ἂς γράψει ἕναν ἀκόμα τουλάχιστον Ἑπειῶτη - συνδρομητή. Σκέπτεστε νὰ κάνετε κάποιο δῶρο χιλίων πεντακοσίων δραχμῶν; Κάμετε μιὰ ἐγγραφή τοῦ Συγγενή, τοῦ Φίλου σας, Συνδρομητὴ στὸ περιοδικό. Ἔτσι κάνετε δυὸ δῶρα: ἕνα στὸν ἀνθρώπο σας καὶ ἕνα στὴν Ἑταιρεία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόδειξη φίλων σας μὲ τὶς διευθύνσεις τους, χωρὶς καμμιά δική σας ὑποχρέωση καὶ εὐθύνη θὰ ἦταν μιὰ ἀληθινὴ ὑπηρεσία σας στὴν Ἑταιρεία.

ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ἀπόγονος τῆς ἱστορικῆς Σουλιώ-
τικης οἰκογένειας ὁ Γεώργιος Ἰω.
Τζαβέλλας γεννήθηκε στὰ Γιάννι-
να τὸ 1911. Ὁ πατὴρ Ἰωάννης Τζα-
βέλλας ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἐπιστή-
μων φαρμακοποιὸς στὰ Γιάννενα
καὶ ἡ μητέρα του Λουίζα τὸ γένος
Μαρτίνη, ἦταν ἀπόγονος τῶν Ζάπ-
πα καὶ κατήγετο ἀπὸ τὸ Λάμποβο
Βορ. Ἡπείρου.

Μετὰ τὴ Ζωσιμαία ὁ Γεώργιος,
σπούδασε Φαρμακευτικὴ, τὴν ὁποία
ἐγκατέλειψε γιὰ νὰ καταταγῆ στὸ
Σῶμα τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων, ὅ-
που καὶ φοίτησε στὴ Σχολὴ Κερκύ-
ρας.

Εὐθὺς μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ
Μετώπου (τὸ 1941), μπῆκε στὴν Ἀν-
τίσταση. Συνελήφθη ἀπὸ τοὺς Ἰτα-
λοὺς τὴν ὥρα ποὺ μετέφερε δυὸ ἄ-
συρμάτους καί... φιλοξενήθηκε στὶς
φυλακὲς Ἀβέρωφ, ἀπ' ὅπου ἀπο-
φυλακίστηκε ὕστερα ἀπὸ 35 ἡμέ-
ρες χάρι στὴν «κατάλληλη» ἀντί-
σταση καὶ συμπεριφορὰ του κατὰ
τὴ διάρκεια τῶν σκληρῶν ἀνακρί-
σεων. Σὲ λίγο ἐνετάχθη στὴν ὀργά-
νωση Μίδας 614 ἀπὸ τὴν πρώτη ἡ-
μέρα ἀφίξεώς του, τῆς ὑπὸ τὸν ἀεί-
μνηστο Ταγματάρχη Γιάννη Τσι-
γάντε, πρώτης Ἀποστολῆς τοῦ
Στρατηγείου Μ. Ἀνατολῆς. Ὅμως
ἐδῶ θὰ δώσουμε τὸ λόγο στὸν πα-

Γεώργιος Τζαβέλλας

λὸ φίλο καὶ συναγωνιστὴ τοῦ Σπύ-
ρο Κώτση, τελευταῖο Ἀρχηγὸ τοῦ
«Μίδας 614».

«Ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα (Αὐγου-
στος 1942) ποὺ φθάσαμε στὴν Ἀθή-
να με τὴν ὑπὸ τὸν ἀείμνηστο Ταγ-
ματάρχη Γιάννη Τσιγάντε ἡ πρώτη
«εἰδικὴ ἀποστολὴ» τοῦ συμμαχικοῦ
Στρατηγείου Μ. Ἀνατολῆς καὶ ἐγ-
καταστήσαμε τὸ Ἀρχηγεῖο στὸ ὀ-
δοντιατρεῖο τοῦ ὁμότιμου τώρα κα-
θηγητοῦ τῆς Ὀδοντιατρικῆς κ. Ἀλ.
Τσουκανέλη (στὴν ὁδὸ Μητροπόλε-
ως 46) πῆρα ἐπαφὴ με τὸν ἀλησμό-
νητο Γεώργο Τζαβέλλα με τὸν ὁ-
ποῖο μᾶς συνέδεε παλαιὰ φιλία.

Τὸν βρῆκα στενὰ συνεργαζόμενο με τὸν σύγγαμβρο τοῦ Ἄρχηγοῦ, αἰμίμηστο Συν)ρχη Δημ. Ψαρρὸ καὶ τὸν αἰμίμηστο Κώστα Μπούρα πὸ τὸν ἐβασάνισαν φρικτὰ οἱ Γερμανοὶ καὶ τὸν ἐξετέλεσαν. Σάν ἔνθερμους πατριῶτες καὶ τοὺς δυό, ὁ Τσιγάντες τοὺς ἐμπιστεύθηκε ἀμέσως τὸ σημαντικότερα πόστο. Νοίκιασαν ἓνα Γραφεῖο στὴν πολυκατοικία Κάνιγγος 6, ἔβαλαν στὴν πόρτα τὴν ἐπιγραφή «Γενικὸν Ἐμπόριον» καὶ μέσα στὸ Γραφεῖο διάφορα κιθώτια με ἀσήμαντο περιεχόμενο, ὅπως δοχεῖα λαδιοῦ κλπ., γιὰ κάλυψη. Ἄπο αὐτό, λοιπόν, τὸ Γραφεῖο διεκινουῦντο ὅλες οἱ μυστικὲς ἐνέργειες καὶ ἐπιχειρήσεις τῆς ὀμάδος Τσιγάντε, πὸ τῆς εἶχε δώσει τὴ συνθηματικὴ ὄνομασία «Μίδας 614». Παράδοση καὶ παραλαβὴ κρυπτογραφικῶν σημάτων, πὸ ἀντηλλάσσοντο με τὸ Συμ. Στρατηγεῖο Μ. Ἀνατολῆς, ἐπιλογή ἐναλλασσομένων κατοικιῶν τοῦ Ἄρχηγοῦ κλπ., κλπ. Ἐνας λοιπόν ἀπὸ τοὺς δυὸ θρισκόταν στὸ τηλέφωνο ἐπὶ 24ώρου θάσεως.

Ἐτσι, στὶς 12.45' τῆς 14.1.1943, πὸ ὁ Τζαβέλλας θρισκόταν στὸ Γραφεῖο, κτυπάει τὸ τηλέφωνο καὶ μιὰ γνώριμη φωνὴ τοῦ λέγει: Γιῶργο κλείσε καὶ φύγετε! Ἦταν ὁ Ἄρχηγός. Ὁ Γιῶργος κλείνει τὸ Γραφεῖο, ἀντιστρέφει τὴν ἐπιγραφή, πὸ ἔγραφε «Κλειστὸν» γιὰ συνθηματικὴ ἐνημέρωση τῶν συνεργατῶν, νὰ σκορπίσουν, καὶ φεύγει. Κατευθύνεται στὴν ὁδὸ Γλάδστωνος καὶ περιμένει νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Μπούρα, πὸ εἶχε θγεῖ γιὰ λίγο.

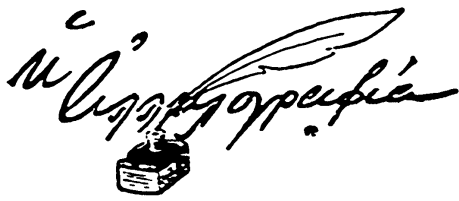
Τὸν συναντᾷ, τὸν ἐνημερώνει καὶ οἱ δυὸ τους εἰδοποιοῦν ὄσους συνεργάτες μπόρεσαν νὰ... λακίσουν. Ἐνημέρωσαν ἐπίσης τὸν Ψαρρὸ καὶ τὸ Σεβασμιώτατο Καρυστίας Παντελεήμονα, πὸ θὰ συναντοῦσαν τὸ ἀπόγευμα τὸν Ἄρχηγὸ στὸ κρησφύγετο τῆς Πατησιῶν 86.

Ἄπο τὴν ἡμέρα αὐτὴ (Μπούρας καὶ Τζαβέλλας) μπαίνουν στὴν παρανομία καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ συνεργάζονται με τὸ διάδοχο τοῦ Ἄρχηγοῦ πλοίαρχο Βαλασάκη, καθὼς καὶ τὴν ὀργάνωση τοῦ Ψαρροῦ πὸ εἶχε ἐν τῷ μεταξύ θγεῖ στὸ βουνό.

Στὶς 24.4.43 ἓνας κατάπτυστος προδότης (πράκτωρ τῶν Γερμανῶν) ὀνόματι Κ. Βασταρδῆς, ἐντοπίζει τὸν Μπούρα σ' ἓνα καφενεῖο τῆς ὁδοῦ Καρόλου καὶ τὸν συλλαμβάνει ἢ GER μαζὺ με τοὺς συνεργάτες του. Τὴν ἴδια ὥρα φθάνει κάπως καθυστερημένος ὁ πολὺκλαυστος φίλος μου καὶ βλέποντας τὸ φοβερὸ συμβάν ἀπομακρύνεται. Ὁ Μπούρας θασανίζεται φρικτὰ, καταδικάζεται σὲ θάνατο καὶ ἐκτελεῖται, ἐνῶ οἱ συνεργάτες του φυλακίζονται καὶ θασανίζονται. Λίγο ἀργότερα, τὸν φυγαδεύουμε στὴ Μ. Ἀνατολή.

Αὐτὸς ὑπῆρξε ὁ ἰσάδελφός μου Γιῶργος Τζαβέλλας. Ὅσο γιὰ τὸν κατάπτυστο Κώστα Βασταρδῆ, αὐτὸς συλλαμβάνεται μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, καταδικάζεται ἀπὸ τὸ Δικαστήριον Δοσιλόγων τρὶς σὲ θάνατο, δὲν ἐκτελεῖται καί... ἀποφυλακίζεται ἀργότερα ἀμνηστευθείς».

21.7.89

Ἀγαπητέ μου κ. Μαμμόπουλε,

Τὰ ὅσα γράφετε στὸ τεύχος Μαΐου τῆς Ἑπειρ. Εταιρείας γιὰ τὰ μοιρολόγια καὶ τὶς μοιρολογίστρες, συνέβαιναν ἀκριβῶς καὶ στὸ χωριὸ μου τὰ παλιότερα χρόνια — τὸ Κομπότι τῆς Ἄρτας. Καὶ λέω τὰ παλιότερα χρόνια, γιατί πιστεύω πῶς σήμερα δὲν θὰ συμβαίνουν ἔτσι, μιὰ καὶ αὐτὸ θὰ ἔχει... ἐκπαιδευτεῖ — γιὰ νὰ θυμηθῶ τὴν ἐκπομπή τῆς TV: τὸ χωριὸ ἐκπαιδεύεται!

Αὐτὰ ὅμως μοῦ θύμησαν κάποιον, παλιὸ ἐπίσης μοιρολόγι πού συνέβαινε τότε καὶ ἦταν γνωστὸ ὡς μοιρολόγι τῆς Μαρμάγκας! Δὲν θυμάμαι λόγια του· θυμάμαι ὅμως τὸ σκηنيκὸ — ἄς τὸ ποῦμε ἔτσι — πού ἔχει ἰδιαίτερη σημασία.

Ἡ μαρμάγκα — ἴσως τὴν ξέρετε — εἶναι μιὰ μεγάλη ἀράχνη μὲ μακριὰ πόδια — οἱ ἀράχνες γενικῶς λέγονται στὸ χωριὸ μου κοινῶς σφαλάγγια — καὶ τῆς ὁποίας τὸ τσίμπημα εἶναι δηλητριῶδες καὶ ὀδυνηρόν, ἀλλὰ ἀκίνδυνον. Ἄν λοιπὸν κάποιον τὸν τσιμποῦσε μιὰ μαρμάγκα, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὑφίστατο τὴν ἐξῆς — θεραπευτικὴν; — δοκιμασίαν: Τὸν ξάπλωναν σ' ἓνα παχὺ στρώμα κοπριάς γιδοπροβάτων — ὑπῆρχε τότε ἀφθονον τὸ προτὸν αὐτὸ — καὶ τὸν σκέπαζαν μέχρι τὸ λαιμὸ μὲ παχὺ στρώμα κοπριάς, σὰν νὰ τὸν ἔθαβαν! Κι' ὕστερα ἀπ' αὐτὸ τὸν μοιρολογοῦσαν. Εἶπα πιὸ

◆ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

πάνω, πῶς δὲν ξέρω τὸ μοιρολόγι αὐτό. Ἔχουν ὅμως ἰδιαίτερη σημασία οἱ λεπτομέρειες τοῦ περιστατικοῦ αὐτοῦ καὶ ἦσαν αὐτὲς οἱ ἐξῆς δύο: α) οἱ γυναῖκες πού θὰ τὸν μοιρολογοῦσαν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀκριβῶς ἐννέα! καὶ β) νὰ ἔχουν τὸ ὄνομα Μαρία!

Οἱ συνθήκες αὐτὲς ἐπεκράτησαν γιὰ πολλὰ χρόνια — ἴσως νὰ λέγονται καὶ σήμερα, δὲν ξέρω — ὡς παραίνεση: «Πρόσεχε, κακομοίρη μου, μὴ σὲ τσιμπήσει καμιὰ μαρμάγκα!» καὶ ὡς ἀπειλή ἢ κατάρα τῆς μάνας πρὸς τὸ ἄτακτο παιδί της: Μπὰ π' νὰ σὶ κλάψουν ἐννιά Μαρίες!»...

Δὲν ξέρω πόσο κρατοῦσε τὸ μοιρολόγι αὐτὸ καὶ πῶς καὶ πότε ἐπήρχετο ἡ θεραπεία τοῦ ἀρρώστου αὐτοῦ. Ὡς πιὸ πιθανὴ ἐξήγηση μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἡ κάποια αὔξις τῆς θερμοκρασίας, ὀφειλομένη σὲ ζυμώσεις τῆς κοπριάς ἢ καὶ εἰς ἐπίδρασιν ἀναθυμιάσεων τῆς κοπριάς κατὰ τὴ ζύμωση αὐτή!...

Ἴσως κάποιος ἀναγνώστης τοῦ παρόντος νὰ ξέρει περισσότερες λεπτομέρειες τοῦ θέματος αὐτοῦ καὶ θὰ σᾶς γράψει ἀσφαλῶς.

Τίποτε ἄλλο πρὸς τὸ παρόν.

Διατελῶ μὲ ἀγάπην καὶ θαθεῖαν ἐκτίμησιν

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΧΑΒΕΛΑΣ

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.:

Νὰ εὐχηθοῦμε μήπως κάποιος ἀναγνώστης θὰ θυμηθεῖ τὸ μοιρολόγι;

**Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΛΗΠΤΗΣ
ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ**

Νίκου Τέντα - Δοκίμιο - Θεσσαλονίκη 1988

ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΡΕΛΛΗ

Νέο βιβλίο χάρισε στην Ηπειρωτική Γραμματεία ο Γιαννιώτης ποιητής και λογοτέχνης Νίκος Τέντας. Τίτλος του «Η λογοτεχνική προσωπική κατάθεση της μουσοληπτης Χρυσάνθης Ζιτσαίας». Πρόκειται για ένα καλοδοούλετο δοκίμιο που ζωγραφίζει σφαιρικά τη μεγάλη προσωπικότητα των Ελληνικών Γραμμάτων, τη Χρυσάνθη Ζιτσαία, για την οποία σεμνύνεται η Ήπειρος.

Παραθέτει βιογραφικά στοιχεία, τον φυχισμό και την πνοή μιάς μορφής που αφιέρωσε την πληθωρική λογοτεχνική και ποιητική δραστηριότητα στην ομορφιά της δημιουργίας. Παρομοιάζουμε την προσφορά προς τη μεγάλη ηπειρώτισσα του Ν.Τ., νοσταλγικό κάλεσμα στο νού μας και στην παλλόμενη συναισθηματικότητα της καρδιάς μας. Καρπός της αναστροφής ο στοχασμός να γλυκαίνει την πνευματική καλλιέργεια και να αφήνει μεστω-

μένη την λεκτική της ευχέρεια να στηρίζει τις σκέψεις.

Η Χρυσάνθη Ζιτσαία ζει για το λαό και με το λαό και ο λαός σέβεται τη συγκομιδή της, το ήθος, την αρχοντιά της, τις επιδόσεις της, τη ζηλευτή ανέλιξή της και τη θεωρεί τεχνίτρα του ρυθμού και της αισθητικής εξωτερίκευσης του ευγενικού της κόσμου της πνευματικότητας. Παράλληλα ο Ν. Τ. μας έδωσε ακτινοβολημένο το ψυχογραφικό πορτραίτο της από καλοσύνη, πίστη και δημιουργικό πάθος. Λάμπουν τα μάτια της από τον γνήσιο και ανόθευτο Ηπειρολατρισμό. Ευαίσθητος ο ίδιος συνταυτίστηκε με την ευαισθησία της και το φιλότιμό της και την επίδραση της ενεργού δράσης της. Τη βλέπει σαν οραματίστρια με τις πτήσεις της φωτισμένης έμπνευσης.

Κάθε μυστικό της ανεύρισμα ψυχικό, κάθε κίνητρο, κάθε ερέθισμα το πιάνει και το τοννεύει στη δική

Ο ΒΑΣΟΣ ΔΕ Μ' ΑΦΗΝΕΙ!

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. ΧΙ ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Βάσος Κακαράντζας, ἓνα λεβεντόπαιδο, δούλευε γιὰ θελήματα σὲ τρεῖς ἀγάδες ἀπὸ μικρὸ παιδί. Γιὰ τὴν τιμότητά του εἶχαν νὰ κάνουν οἱ ἀφεντάδες του. Ὅμως ἡ ὁμορφιά του ἔβαλε σὲ πειρασμὸ τὶς χανούμισσες καὶ ἔπαθε ὅ,τι ἔπαθε ὁ Ἰωσήφ τῆς Βίβλου ἀπὸ τὴ γυναῖκα τοῦ Πετεφρῆ. Μιά ἀπ' αὐτὲς τὸν κατέδωσε στὸν ἄντρα της, καὶ αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ τὸν ξεκάμει.

—Ἐλα Βάσο νὰ πιεῖς ρακί, ἓνα σου καὶ ἓνα μου, τὸν μέθυσε καὶ ἄρχισε νὰ τὸν τρυπάει, ἀναίσθητον, μὲ τὴν κάμα του. Ὅλη νύχτα ἀκούγονταν οἱ φωνές καὶ οἱ Βαροσινοῖς² ἀνατριχιάζαν, μὰ ποιὸς τολμοῦσε

νὰ τρέξει γιὰ βοήθεια; Οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀγᾶ τὸν ἔβαλαν στὸ σακκί, πεθαμένο, καὶ τὸν ἔρριξαν στὸ ποτάμι τοῦ Δρίνου. Ἐκεῖ τὸν βρῆκαν τὴν ἄλλη μέρα οἱ Λιουντζώτισσες, πού ἐρχόταν στὸ παζάρι τοῦ Ἀργυρόκαστρου.

Οὔτε ἡ ἀρετὴ δὲν ἔσωζε τοὺς χριστιανούς ἀπὸ τὰ νύχια τῶν ἀγάδων.

Ἐστερα ἀπὸ χρόνια ἀρρώστησε ὁ ἀγᾶς.

Στὸ παραλήρημά του ἄργειε νὰ θγεῖ ἡ ψυχὴ του καὶ φώναζε:

—Ὁ Βάσος δὲ μ' ἀφήνει!

2. —Βαροσινοῖ = Οἱ κάτοικοι τοῦ Κέντρου (Βαρόσι). (Ἄλεξ. Χ. Μαρμιοπούλου. Ἡπειρος Ἐθνογραφικὰ — Ἡθογραφικὰ — Λαογραφικὰ. Ἀθήνα 1961. Τόμ. Α', σελ. 42—43).

του εκφραστικότητά ὡστε ποιητὴς καὶ ποιήτρια νὰ συνταυτίζονται, γεγονός που τον κάνει νὰ προβαίνει σὲ ειδικές αναφορές, ἀνασύροντας πτυχές του ἐνδόκοσμου, τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ μοῖρα του, τὸ ἔθνος καὶ τὴν ἱστορία, άτομα, περιβάλλον καὶ συνθήκες τοῦ βίου. Κάθε ἀνθρώπινη κατάσταση, κάθε καημὸς καὶ πόθος, κάθε ἐπιδίωξη ζυμώνονται σὲ τούτο τὸ δοκίμιο.

Καὶ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ σεβαστὴ μας Χρυσάνθη Ζιτσαῖα μας ἀφήσε πανώριο ἔργο, πανανθρώπινα μὴνύματα, ἀνθρωπιστικὴ καθοδήγηση φλογισμένο πατριωτισμὸ καὶ Ἡπειρωτισμὸ, προκοπὴ τοῦ ἀνθρώπου μέσα στις 25 ποιητικὲς συλλογές που ὡς τώρα ἔχει ἐκδόσει, με κομ-

ψό, παραδοσιακό, χαριτωμένο καὶ ἀριστοτεχνικὸ στίχο.

Ἐμπνευσμένη ἐργασία, βαθυστόχαστο κείμενο με μεράκι γραμμένο γιὰ τὴν ἀρχοντοκυρά του λόγου στὸν τόπο μας. Συνοπτικὴ, συμπυκνωμένη δουλειά με χυμώδη γλώσσα, με κριτικὴ ἀπόσταξη καὶ ἀντικειμενικὴ ἀξιολόγηση. Ζωντανή μας τὴν παρουσιάζει τὴ Χ. Ζ., ἀνάμεσα σὲ θύμησες, μνήμες καὶ πραγματικότητα. Ἐντύπωση μου ἔκανε τὸ ζύγισμα τῆς κάθε λέξης νοηματικὰ, κοινωνικὰ, φιλολογικὰ. Δοθεῖ ἡ κάθε φράση καὶ τὸ ρεαλιστικὸ γράψιμο που γίνεται δικαίωση καὶ χαιρέτισμα στὴ μεγάλη τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Ἑλλάδος ποιήτρια Χρυσάνθη Ζιτσαῖα.

Είκοσιτετράωρο Ταξίδι

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από σελίδα 557)

νανίας, για φόρτωμα και ξεφόρτωμα. Το βράδυ βλέπαμε τὰ φῶτα τῆς Πάτρας. Ὀλονυχτὶς διασχίζαμε τὸν Κορινθιακὸ. Νύχτα ἐπίσης περνούσαμε τὴ διώρυγα τοῦ Ἴσθμου γιὰ νὰ φτάσουμε τὸ μεσημέρι στὸν Πειραιᾶ, ἔτοιμοι γιὰ τὶς θάρκες πρὸς ἀποβίβαση, ἀφοῦ τὰ καράβια δὲν πλεύριζαν ἀκόμα τότε. Τὰ εισιτήρια τσουχτερά, ἀλλὰ λόγω τοῦ ἀνταγωνισμοῦ προσεφέρετο σὲ κάθε ἐπιβάτη δωρεὰν καὶ ἓνα πιάτο... μακαρόνια.

Στὰ ἡρωϊκὰ ἐκεῖνα καράβια σιθάζονταν ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἀναμῖξ χωριζόμενοι ἀπὸ τὰ σιδερένια κάγκελα καὶ οἱ ἀνθρώπινοι ἔμετοί ἀνακατεύονταν μὲ τὶς θιρβιλιὲς τῶν γιδοπροβάτων, οἱ ἀνθρώπινες φωνές μὲ τοὺς γρυλισμοὺς τῶν χοίρων, πού ἡ κτηνοτροφικὴ χώρα τῶν Ἰσθμίων ἔστειλε στὴ λαίμαργη πρωτεύουσα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ τῶν ἀπογόνων τους.

Ὁ Συνεργάτης μας κ. Γιώργος Σταμάτης μᾶς στέλλει ἓνα χαρακτηριστικὸ γραμμικὸ σκίτσο τῆς ἀποβίβασης τῶν λόρδων (γουρουνῶν) στὸν Πειραιᾶ, ὅπου πρὸς ἀπαφυγὴν δυστυχήματος ὁ καπετάνιος προτρέπει:

— Μὴ θιάζεστε παρακαλῶ, νὰ θγοῦνε πρῶτα οἱ... λόρδοι!

A. X. M.

ΓΙΑΤΙ ΔΕ ΓΕΝΟΝΤΑΝ ΠΑΠΑΔΕΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 565)

μὴ χάνεις τὰ λόγια σου.

Καὶ ἡ γερόντισσα ἀγρίεψε καὶ θάρεσε δυὸ - τρεῖς φορές τὸ σκόπι τῆς στὸ σιάδι καὶ εἶπε στ' ἄλλα τὰ παιδιὰ χουγιαχτά:

—Γιατί μωρὲ σκασμένα κι ἀνηπρόκοπα, δὲν ἀφήνετε τὸ παιδί νὰ γίνει παπᾶς; Τί σᾶς ἔπιακε ἡ γιῶρα σας;

Καὶ πετάχτηκε ἓνα ἀπ' αὐτὰ καὶ τῆς εἶπε:

—Μαλέκω μὴ μᾶς γένεσαι φόρτωμα, ἐμεῖς παπάδες δὲν γινόμαστε.

Καὶ τραβώντας τὰ μάγουλά τῆς, ἡ γερόντισσα, τοὺς γύρισε τὶς πλάτες κι ἔφυγε μονολογώντας:

—Τί μαυρόπαιδα εἶν' αὐτὰ μωρ' ἀδερφοῦλες μου; Τί χαίρι καὶ προκοπὴ θὰ ἴδουνε αὐτὰ τὰ σκασμένα; Τὸ θρήκανε στρωμένο καὶ τὸ ξεστρώσανε τὰ γουργοβαρεμένα, καὶ γκιζερᾶνε στὰ ἔρημα τὰ ξένα πού ν' ἀνάψουνε καὶ νὰ καοῦνε. Οὐί! Τί πάθαμαν! Οὐί! Τί ἀκούσαμεν! Οὐί! Πῶς καταντήσαμεν! μωρ' ἀδερφοῦλες μου, μωρ' ἀντραδερφοῦλες μου, καὶ μωρ' χωριανοποῦλες μου γραμμένες.

Κι ἔτσι μέχρι σήμερα πού γράφω, κανεὶς δὲν ἔγινε παπᾶς ἀπὸ τὸ σόι τῶν Παπαδαίων καὶ τῶν Κονομαίων, πού ἀπὸ «Στρουμπουλαῖοι» καὶ «Στουμπαναῖοι» κατέληξαν στὸ «Οἱ κονομίδης».

Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 “Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία,, ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Μὲ θαθεῖα συγκίνηση συντάσσομε αὐ-
 τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὀ-
 ξυγόνο τῆς Ἐταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
 τῆς. Κοινοφελὲς Πνευματικὸ Ἰδρυμα ἢ
 Ἐταιρεία. Δημόσια ἢ διαχειρίσῃ τῆς σὲ
 ὑάλινη σφαῖρα «περιστρεφομένη καὶ παν-
 ταχόθεν ὄρατῆ». Δὲν πληρώνει οὔτε μο-
 νόλεπτο ἢ Ἐταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
 μοιβῆς κι ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
 κητικὰ τῆς ἔξοδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιο
 μὲ ἐφημερία σὲ ἐθελοντικὴ βάση διεξά-
 γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Δὲν ἔχει «Χρεῶστες» ἢ Ἐταιρεία. Δὲν
 ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
 ἐβρόντησε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὁ-
 φειλετῶν». Ὅ,τι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
 προαίρετο καὶ καλοδεχούμενο. Τὸ ραβδί
 τοῦ διακονιάρη, δταν ὑπηρετεῖ κοινοφε-
 λεῖς σκοποὺς γίνεται στὰ χέρια τοῦ Διοι-
 κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸ Σκῆπτρο.

Κρίσιμὸ τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης ἀπὸ
 17.10.1989 εἶναι οἱ:

Ἡ κυρία Σοφία Μπαμίχα γιὰ το
 πνευματικὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας 5000
 Ἡ Πολίτισσα κυρία Ἑλλη Βιθυ
 νοῦ ὁμοίως 4000
 Ὁ κ. Κώστας Βάρδας γιὰ τὸ Δελτίο 3000

Ἡ κυρία Ἐλευθερία Θόδ. Πάτχου
 ὁμοίως 3000
 Ἡ κυρία Φωτεινὴ Στουρνάρα - Τσά-
 σσα γιὰ τὸ Δελτίο 1500
 Ὁ ἱατρὸς καὶ λογοτέχνης κ. Σταῦ-
 ρος Γιωδάννης γιὰ τὴ στήριξη
 τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἐ-
 ταιρείας 10.000
 Ὁ παλαίμαχος ἀκρίτας Σπύρος
 Μήτσης γιὰ τὸ Δελτίο 1000
 Ἡ κυρία Ἀλεξάνδρα Γ. Λυριτζῆ
 γιὰ τὸ Δελτίο 2000
 Ὁ κ. Δημήτρης Ὑφαντῆς ἀπὸ τὴν
 Τριχωνίδα ὁμοίως 1500
 Ὁ ἱατρὸς κ. Γρηγόρ. Τσιόδουλος
 ὁμοίως 1500
 Ὁ κ. Δημ. Θάνος ὁμοίως 1500
 Ὁ Συνεργάτης μας κ. Θεόδ. Καρ-
 θούνης γιὰ τοὺς γενικοὺς σκο-
 ποὺς 2500
 Ὁ κ. Δημήτρ. Καρακάσης γιὰ τὸ
 Δελτίο 1500
 Ὁ ἱατρὸς κ. Παν. Κάπαρος ὁμ. 3000
 Ἡ κυρία Ἡρῶ Δόξα γιὰ τὸ Δελτίο 2000
 Ὁ κ. Κώστας Τζαβέλλας ὁμοίως 5000
 Ὁ κ. Ἀπόστολος Τσιλάρης ὁμοίως 3000
 Ὁ πλαστοργὸς τῶν ἑλληνικῶν κε-
 ρίνων ὁμοιωμάτων, ὁ «τὰ ἴδια αὐ-
 τοῦ κοινὰ νομίσας», ὁ ἐμπνευ-
 στης, πρὸ τῆς Μελίνας Μερκούρη,
 τῆς δωρεὰν εἰσόδου τοῦ κοινοῦ
 στό... ἰδιωτικὸ τοῦ Μουσείου χά-
 ριν τῶν πνευματικῶν ἰσχυρῶν τῆς
 Ἐταιρείας, ὁ θαυμάσιος Παῦλος
 Βρέλλης 10.000
 Ὁ κ. Κώστας Κοντόπουλος γιὰ τὸ
 Δελτίο 1000
 Ἡ κυρία Ἠλέντρα Παπαστεφά-

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στή μνήμη θανόντων Ἑπειρωτῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη τους. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ἡ φιλόλογος μὴ Ἑπειρώτισσα, ἀλλὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν Ἑπειρολόγω τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Γεν. Ἐπιθεωρητῆ Μ. Ἐκπαιδείσεως ἀειμνήστου συζύγου της Κων. Σταυ-

ροπούλου κυρία Ἰωάννα Σταυροπούλου καταθέτει στήν Ἑταιρεία καὶ στή μνήμη τῆς προσφιλεστάτης θυγατέρας της Εὐδοκίας καὶ στή Μνήμη τοῦ Στάθη Λαμπρίδη, ἐξ οὗ καὶ οἱ δεσμοὶ τους μὲ τὴν Ἑταιρεία

νου γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Μενέλ. Καρπούζης ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Ἐλένη Οἰκονομίδου - Κοράκη γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	3000
Ὁ κ. Μιχ. Παπᾶς γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Ἀδάμ. Λεοντίδης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Μιχ. Γατόπουλος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Κων. Βλεσσίδης ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Ἀγαθὴ Ἀλεξιάδου ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Εὐριπ. Ντιναλέξης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Κων. Κοράκης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Γεώργ. Ἀγγελῆς ὁμοίως	1500
Ὁ Κρής κ. Παναγ. Χατζηδάκης γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1500
Ὁ κ. Πέτρος Μάτσης γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Κώστας Τσιτανάκης ἀρχαῖος καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμόν, σὺν τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑταιρείας καὶ ὑπὲρ τῶν σκοπῶν της υποστηρικτῆς	4000
Ὁ κ. Χαρ. Λεοντίδης γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Ἰωάννης Λαμπράκης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Δημ. Ἐξαρχος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Παναγ. Γκιούσιμας ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Θεόδ. Παπᾶς ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Σταύρος Φώτσης ὁμοίως	3000

Ἡ κυρία Ἀλεξάνδρα Λυριτζῆ στή μνήμη τοῦ ἀξέχαστου ἱστορικοῦ ἐρευνητῆ συζύγου της Γεωργίου Λυριτζῆ	8000
Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Παπαστεφάνου στή μνήμη τοῦ Στάθη Λαμπρίδου	5000
Ὁ ἱατρός κ. Ἀθαν. Μαντέκος στή μνήμη τῶν Γονέων καὶ Ἀδελφῶν του	2000
Ὁ κ. Κώστας Τζαβέλλας στή μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου	5000
Ἡ κυρία Ἐλένη Οἰκονομίδου - Κοράκη Μέλος τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐκ τῶν στυλοβατῶν τοῦ ἔργου της στή μνήμη προσφιλῶν προσώπων της	5000
Ἡ κυρία Σοφία Τρίμιμη, τὸ γένος Ἀρυστ. Χρηστίδου ἀπὸ τὰ στήριγματα τῶν θεμελιῶν τῆς Ἑταιρείας στή μνήμη τοῦ ἀξέχαστου συζύγου της Ἀναστ. Τρίμιμη	10.000
Ὁ κ. Κώστας Ἀναγνωστόπουλος ὁ ἡμερολογιογράφος τῶν μαχῶν τοῦ '40 σὺν τὸν τριγωνο Καλπακίου στή μνήμη τῆς ἀγαπημένης μη-	

- τέρας του Ἑλένης Ι. Ἀναγνωστοπούλου, ἕνα χρόνο ἀπὸ τὸ θάνατό της 10.000
- Ἡ κυρία Ἑλένη Γ. Οἰκονομίδου στή μνήμη τοῦ συζύγου της ἀληθμογῆτου Γιώργου Οἰκονομίδου, ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του 5000
- Ὁ Γεν. Γραμματέας τῆς Ἐταιρείας κ. Εὐθ. Νίκου στή μνήμη τῆς συζύγου του Λενιώς τέσσερα καὶ ὅλας χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό της 5000
- Ἡ Συμβολαιογράφος καὶ Μέλος τῆς Ἐταιρείας κυρία Ἀγγελικὴ Τσιγγέλη στή μνήμη τῆς Ἡγουμένης τῆς Μονῆς Φανερωμένης Σαλαμίνας Χριστονύμφης (κατὰ κόσμον Ἐλευθερίας Τσιγγέλη) καὶ γιὰ λογαριασμὸ τῶν οἰκογενειῶν Ἀγγελικῆς Τσιγγέλη καὶ Χριστοδούλου Τσιγγέλη χάριν τῶν πνευματικῶν σιμπῶν τῆς Ἐταιρείας 10.000
- Ὁ κ. Χαράλ. Λεοντίδης στή μνήμη τοῦ Σταθῆ Λαμπριῶδη γιὰ τὴ Λαμπριάδειο Σχολή 3500
- Ἡ κυρία Ματίνα Ἀθαν. Κούνδουρου στή μνήμη ὅλων τῶν ἄλλων συγγενῶν της 1000
- Ὁ κ. Φωκίων Σικενδέρης στή μνήμη τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγωνιστοῦ Κ. Σικενδέρη, βουλευτοῦ Κορυτσᾶς, ἐκδότῃ τοῦ «Πελασγοῦ» τριάντα χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του 10.000
- Ὁ Συνεργάτης μας κ. Κώστας Τέκτων στή μνήμη τῆς Συντρόφισσᾶς του Ἐλευθερίας 10.000
- Ὁ Ὑποστράτηγος κ. Κων. Βασιλείου στή μνήμη τῶν πεσότων τοῦς ἀγῶνες 1940—1941 2000
- Μέχρι 30.11.1989

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώστες νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

Ὁ Τύπος μὲ τὶς συνεχεῖς ἀνατιμήσεις περνᾷ δύσκολες ὥρες.

Παρακαλοῦμε τοὺς Συνδρομητὲς καὶ Ἐλεύθερους Ἀναγνώστες, πού πέφτει τὸ Περιοδικὸ τοῦτο στὰ χέρια τους νὰ

τὸ στηρίξουν νὰ σταθεῖ στὰ πόδια του, ἂν τὸ ἀξίζει.

Κάποιος μᾶς εἶπε πὼς εἶναι... διαβαστερό. Ἔτσι σὰ νὰ λέμε γιὰ τὰ φασούλια πὼς εἶναι τὰ 15 τοῦ χρόνια (1974). Βοηθαστερά. Καὶ ἀφήνει φέτος θεῖστε το.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

	ΔΡΧ		ΔΡΧ.
1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967	250	19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλή πασάς από την άλλη πλευρά, 1968	300
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ό από 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970	350	20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968	300
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνας, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963	250	21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ηπειρος και Λακωνία. ('Από την Σπλάντζα έως τον Αυτόνομακόν 'Αγώνα 1914), 1968	250
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολή τής 'Ηπείρου εις τούς άγώνας ύπέρ τής 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970	250	22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ : Τά 'Εθνικά Κληροδοτήματα και αί πρόσ αυτά ύποχρεώσεις τής Πολιτείας, 1968	250
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ο μύθος τής άλβανικής συμβολής εις την άνεξαρτησίαν τής 'Ελλάδος, 1963	450	23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ : Λορέντζος Μαβίλης, ό ήρωας του Δρίσκου, 1969	250
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οικονομικός προγραμματισμός του ήπειρωτικού χώρου, 1963	200	24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ : 'Η 'Απελευθέρωσις τών 'Ιωαννίνων, 1969	300
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζής - Πελλερέν, ό 'Ηπειρώτης άγωνιστής, ό δημοσιογράφος, ό ποιητής, 1964	250	25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαράς, ό 'Ηπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητής και λόγιος, 1969	300
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοβασίλης, ό διηγηματογράφος, ό λαογράφος, ό πατριώτης, 1965	300	26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χασιώτης, ό 'Ηπειρώτης πατήρ τής Γεωργίας, 1969	250
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σέ μαγικο - θρησκευτικά «δρώμενα» τής λαϊκής λατρείας τής 'Ηπείρου, 1965	350	27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Το νόημα του Σουλίου, 1969	250
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, ό 'Ηπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966	300	28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνική Πολιτική και οι 'Ηπειρώται 'Εθνικοί Εύεργέται, 1970	250
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Η ξενιτειά και το δημοτικό τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970	250	29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ : ΑΙ 'Ηπειρώτισσαι εις τούς έθνικούς άγώνας, 1970	250
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966	250	30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος, 1970	300
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966	1000	31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται δημοσιογράφοι στή Ρουμανία, Θωμάς, Πασχίδης, 1970	300
14. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967	250	32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Απόστολος 'Αρσάκης και ή Φιλεκπαιδευτική 'Εταιρεία, 1970	300
15. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου και ή 'Εθνική Τράπεζα, 1967	250	33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: 'Η πνευματική κατάστασις στα Γιάννινα στις άρχές του 19ου αιώνας, όπως την είδαν οι ξένοι περιηγηταί, 1971	250
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Αγγελική Χατζημιχάλη και ή 'Ηπειρωτική λαϊκή τέχνη, 1967	300	34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ : 'Η συμβολή τών 'Αδελφών Ριζάρη εις την επανάστασιν του 1821, 1972	300
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται εις την Ρουμανίαν (Α' και Β') 1967	300	35. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσουκάδες, οι έακουσμένοι αυτοδίδακτοι για-	
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Σχολεία και Διδάσκαλοι του			

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
τροί απ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, 1972	300	55. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἑλληνο-λοτινὰ κι ἀξέχαστα, 1985	600
36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ἡπειρώται δημοσογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος — Ζαχ Σαρδέλλης κλπ., 1973	300	56. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἡ Πόβλα τῆς Μουργκάνας, κι ὁ εὐεργέτης Σπ. Τσίγκος, 1986	1000
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973	250	57. ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννινα, 1986	500
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπειρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973.	300	58. ΕΚΘΕΣΙΣ Γενομένων Ζημιῶν τῆς ἐχθρικῆς Κατοχῆς 1941-44	600
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στὴν Πυρσόγανη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, 1973	400	ΔΕΛΤΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	
40. ΑΛΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρώτες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973	800	—Πλήρης Σειρὰ τοῦ Δελτίου Τεύχη 1—141 =	26.200
41. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973	400	Β' ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδουλος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975	250	1. ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΟΥ: Τὸ λυκόφως τῶν θεῶν στὴν Ἀλβανία	300
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Παραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἡπειρῶ Μαντείου Δωδώνης, 1975	250	2. Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ὅσα ἔγραψα στὸ Μοναστήρι	600
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975	300	3. Ν. ΓΟΥΖΕΡΙ: Βαθειές κι ἀνάλαφρες πινάκες	100
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Πατρισιακὸς λόγος τῶν Ἡπειρωτῶν, 1976	400	4. Σ. ΔΑΚΑΡΗ: Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων	300
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη Γεωργίου Γκάγκου, 1977	250	5. Κ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ: Τὰ σκλαβωμένα Γιάννινα	400
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεοπρωτικὴ Γῆ, 1977	250	6. Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ: Ἡ Ἡπειρος προμαχοῦσα (ἐξαντλημένο)	
48. ΑΛΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαράλαμπος Κατσιμήτρος, Πρόμαχος τῆς Ἡπείρου, 1978	500	7. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Μικρὰ Ἀσία	300
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης Λαμπρίδης, 1979	350	8. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἰσπανοὶ - Ἑλληνας	300
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνήσεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979	1200	9. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Τιμητικὴ ἐκδήλωση	150
51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ: Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980	300	10. Κ. ΝΤΟΥΛΑ: Πίσις - Ὑποπίσις	200
52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογράφοι τῆς Τουρκοκρατίας, 1980	250	11. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Εὐεργέτες - Δωρητὲς Ζαγορίου	200
53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983	300	12. Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἡπείρου	600
54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Κώστας Γκράτζιος, 1983	350	13. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πραγματικὴ εἰκὼν τῆς ἐν Ἀλβανία Ἑθν. Ἑλληνικῆς Μειονότητος	250
		14. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ: Κοντσιώτικα	1500
		15. Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Πινακοθήκη Ἰωαννίνων	250
		16. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Γεν. Βιολογίας ἀπλά στοιχεῖα	100
		17. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Ὁ Οὐρανὸς	100
		18. Σ. ΧΙΛΙΑΔΑΚΗ: Ταξίδια στὴν Ἡπειρο	500
		19. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ: Ἄπαντα (Τόμοι 5)	6000
		α.—Α. ΖΩΙΔΟΥ: Χάρτης Ἡπείρου	200
		β.—Γ. ΔΟΥΡΔΟΥΦΗ: Μεγάλη χάρτα τοῦ Βίκου (Πίνακας)	1000

Ακόμα μία πρωτιά...

Στην πιο δύσκολη αγορά του κόσμου, στην Αμερική, η MISKO διακρίθηκε άλλη μια φορά κερδίζοντας τον Οκτώβριο του '86 το «ΧΡΥΣΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ». Αυτό είναι το πέμπτο βραβείο μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια. Έτσι τα 54 βραβεία που είχε μέχρι σήμερα, γίνονται 55. Δεν είναι τυχαίο ότι η MISKO κερδίζει παντού πρωτιές. Είναι θέμα ποιότητας

MISKO

AMERICA AWARD 1986

MISKO PASTES INDUSTRY,
S.A.